

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EKONOMICKÉ ŽURNALISTIKY

Historie zlata jako měnového kovu

History of gold as a monetary metal

Student:

Kateřina Daňková

Vedoucí bakalářské práce:

prof. PhDr. František Varadzin, CSc.

Ostrava 2011

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Ostravě dne .....

.....

jméno a příjmení studenta

OBSAH

1	ÚVOD	- 7 -
2	POČÁTKY UŽITÍ ZLATA V OBLASTI MĚNOVÉ	- 10 -
2.1	Starověk	- 11 -
2.1.1	PRVNÍ MINCE	- 12 -
2.2	Antika	- 13 -
2.2.1	NEPLNOHODNOTNÉ MINCE	- 15 -
2.3	Středověk	- 16 -
2.3.1	BYZANC	- 16 -
2.3.2	ARABOVÉ	- 17 -
2.3.3	EVROPA V ROZKVĚTU	- 18 -
2.3.4	ZÁMOŘSKÉ OBJEVY	- 20 -
2.3.5	AMERICKÉ ZLATO	- 21 -
2.4	Novověk	- 22 -
2.4.1	CENOVÁ REVOLUCE	- 22 -
2.5	Vznik vázanosti národních měn na zlato	- 23 -
2.5.1	MINCOVNÍ REFORMA V ANGLII	- 23 -
3	FORMOVÁNÍ ZLATÉHO STANDARDU A JEHO ROZPAD	- 25 -
3.1	Peněžní standardy	- 25 -
3.1.1	ZLATÉ STANDARDY	- 25 -
3.1.2	STANDARD ZLATÉ MINCE	- 26 -
3.1.3	STANDARD ZLATÉHO SLITKU	- 28 -
3.1.4	STANDARD ZLATÉ REZERVY	- 28 -
3.1.5	STANDARD ZLATÉ DEVIZY	- 29 -
3.1.6	STANDARD ZLATÉ MĚNY	- 29 -
3.2	Historie zlatého standardu (18. stol. – počátek 20. st.)	- 30 -
3.2.1	VELKÁ BRITÁNIE	- 30 -
3.2.2	AMERIKA	- 33 -
3.2.3	OSTATNÍ ZEMĚ	- 36 -
3.3	Historie zlatého standardu (1918 – 1944)	- 37 -
3.3.1	NÁVRAT KE ZLATÉMU STANDARDU	- 38 -
3.3.2	VELKÁ DEPRESE A ÚTĚK OD ZLATA	- 39 -

3.4	Brettonwoodský systém (1944 – 1971).....	- 41 -
3.4.1	KONEC ZLATA V MĚNOVÉ OBLASTI.....	- 42 -
4	ODRAZ ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY V MÉDIÍCH.....	- 44 -
5	ZÁVĚR.....	- 53 -
6	POUŽITÁ LITERATURA.....	- 55 -

SEZNAM ZKRATEK

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

1 ÚVOD

Zlato bylo pro lidstvo odpradáвна fascinující. Jeho třpytivá barva a neobyčejné fyzikální vlastnosti jej povyšovaly z obyčejného kovu na něco nadpozemského, kvůli čemu stálo za to obětovat majetek i životy. Kolik válek, objevných cest, úplatných vražd a zlatých horeček se konalo s vidinou získat ten neobyčejný materiál, který svého vlastníka nadřazoval nad ostatními! Zvláštní je, že posedlost po zlatu přetrvala celá staletí, ba i tisíciletí, a člověk stejně jako před dávnými časy je i dnes ochoten riskovat, aby mohl kousek „žlutého štěstí“ vlastnit.

Zlato je stále v kurzu, jak ve své knize tvrdí i Jan Struž a Bohumil Studýnka (1985, str. 8): „Zlato vždy zůstalo a zůstane univerzálním platebním prostředkem, kteroužto vlastnost prokazuje zejména v kritických okamžicích lidské historie. Padají hodnoty, hroutí se měny, lidé se bojí o svůj majetek a utíkají se ke zlatu.“ A právě tato relativně stabilní hodnota zlata nereagující výrazně na výkyvy ekonomik mne zaujala, a to především v souvislosti s doznívající hospodářskou krizí. Využitím zlata jako měnového kovu se proto budu podrobněji zabývat i ve své bakalářské práci. Nebudu však zkoumat současný stav této komodity na burzách, nýbrž se zaměřím na jeho historický vývoj jako platebního prostředku.

V první kapitole chronologicky zmapuji cestu monetárního zlata od jeho prvopočátků, přes ražbu zlatých mincí až po vznik vázanosti národních měn na zlato; **v druhé kapitole** popíši vývoj zlatého standardu až po jeho definitivní pád (nejvíce pozornosti při tom budu věnovat situaci ve Velké Británii a v USA).

Ještě než se ale vydám po stopách magického žlutého kovu, bude nutné vymezit, co to vlastně zlato je.

Předmět zkoumání:

O neobyčejných vlastnostech kovu s atomovým číslem 79 a značkou **Au** (aurum) v periodické tabulce prvků se můžeme dočíst v každé učebnici chemie. Někteří autoři odborných publikací o něm dokonce tvrdí, že zaujímá postavení „krále mezi kovy“, protože se vyznačuje krásnou žlutou barvou, živým leskem, výbornou tažností a kujností a je stálé na vzduchu, kde se prakticky vůbec nemění. Patří k nejtěžším kovům a odolává také většině kyselin. Snadno se

rozpouští pouze v *lučavce královské*, což je směs kyseliny chlorovodíkové a dusičné v poměru tři ku jedné.¹

Zlato je velmi žádané pro výrobu ozdobných i užitkových předmětů, ovšem pro svou měkkost v ryzí podobě se k těmto účelům používají slitiny nejčastěji s mědí, niklem, paládiem nebo stříbrem, které zlatu dodají na pevnosti a tvrdosti. Při tomto postupu dochází také ke změně jeho výsledné barvy na červenou (měď) či bílou (stříbro). V přírodě se nejčastěji vyskytuje jako ryzí kov ve formě zrněk, šupinek nebo valounků. Hledači zlata ale čas od času objeví i pořádný valoun. Jeden z největších byl nalezen v jihovýchodní Austrálii a vážil 70,9 kg (ve světě je znám pod názvem *Welcome Stranger*). Zlato se získává z křemenných žil nebo rýžováním z náplavů, které vznikly zvětráním a odplavením zlatonosných hornin. V malé míře se vyskytuje dokonce i v mořské vodě. Kromě ryzí formy ale můžeme v horninách narazit i na slitinu zlata a stříbra, tzv. *elektrum*.² Tuto kombinaci si oblíbilo i samo lidstvo. Rovnocenné postavení tak tyto dva vzácné kovy získaly nejen ve šperkařství, ale i v peněžnictví a z elektra (elektronu) byly kupříkladu vyrobeny hned první doložené mince. Proto se zmínkám o stříbru nevyhnu ani v mé bakalářské práci.

Jak už jsem zmínila výše, zlato má široké spektrum využití. Pro své jedinečné vlastnosti se hojně využívá:

- ve šperkařství a zlatnictví pro výrobu ozdobných předmětů
- v medicíně, nejvíce pak ve stomatologii pro svou zdravotní nezávadnost
- v průmyslu, zejména v mikroelektronice a počítačovém průmyslu kvůli vynikající vodivosti a odolnosti vůči vnějším vlivům
- v chemii
- k pozlacování
- v bankovníctví jako měnová záruka při emisích bankovek
- jako investiční nástroj
- v mincovnictví pro ražbu platidel atd.

Historie zlata také úzce souvisí s problematikou vývoje peněz, není však cílem mé bakalářské práce ji obsáhnout, jelikož se zaměřuji pouze na využití zlata

---

¹ REMY, H. *Anorganická chemie – II. díl*. 1971

² STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985

pro měnové účely.³ Do teoretické části své práce nezahrnu ani šperkařství, které může s mým tématem okrajově korespondovat. Největším oříškem byla pro mě otázka mincovnictví, protože ačkoli hrálo nezastupitelnou úlohu ve vývoji zlatých platidel, nemohu mu kvůli omezenému rozsahu věnovat dostatek prostoru.

Metodologie:

Pro vypracování své bakalářské práce a k zachycení dané problematiky jsem zvolila **historickou metodu**. Jejím cílem je především snaha o zrekonstruování uplynulých událostí a jejich vysvětlení. Podle Varadzina (2003, str. 142) je „výchozím problémem stanovení faktu a pochopení jeho významu. Jde tedy o to, že jakýkoliv záznam o proběhlém jevu musí být podroben jazykové kritice ve smyslu, co tím člověk míní a co vnímá pozorující subjekt (historik).“ Dále uvádí, že velmi důležitou roli zde sehrává kritický přístup k získaným faktům, protože ne všechny naše prameny mohou být zcela objektivní.⁴

Základní literatura (prameny):

Jako svou výchozí literaturu jsem zvolila následující publikace:

- STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato: od magie až po finanční spekulace*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1985. 208 s.
- BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. Praha : Grada Publishing, 2004. 384 s. ISBN 80-247-0455-2
- REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 1. vyd. Praha : Management Press, 2010. 258 s. ISBN 978-80-7261-214-7

Tyto (a jiné další) zdroje budu nepřímě citovat podle normy ČSN ISO 690 a prameny uvedu vždy pomocí číselného označení a poznámky pod čarou. Pro přímé citace jsem si zvolila vymezení uvozovkami a citací tzv. harvardským způsobem.

---

³ Historií peněz se podrobněji zabývá např. Revenda (2010) v kap. 1; 2 a 3.

⁴ VARADZIN, F.; BŘEZINOVÁ, O. *Hledání ve světě ekonomie*. 2003

2 POČÁTKY UŽITÍ ZLATA V OBLASTI MĚNOVÉ

Je zřejmé, že historie monetárního zlata se odvíjela na pozadí mnohem rozsáhlejší kapitoly lidských dějin; vždy to byl hlavně obchod a potřeba člověka **směňovat**, co jej nutilo nacházet stále dokonalejší a obecně uznatelné prostředky, za něž mohl získat ke svému životu vše potřebné. Kdysi si lidé vystačili s naturální směnou, ta však s sebou nesla vysoké vyhledávací, resp. transakční náklady, byla těžkopádná a ne vždy realizovatelná.⁵ Vznik peněz jako všeobecného ekvivalentu tak radikálně usnadnil obchodování. Zprvu se sice používaly různorodé komodity (dobytěk, mušle, obilí, otroci atd.), bylo však už jen otázkou času, kdy se na scéně objeví onen výjimečný žlutý kov. Co z něj tedy dělá ideální směnný prostředek?

Odpověď se skrývá opět v jeho vlastnostech: z jedné **trojské unce (31,1 g)** můžeme vyklepat plech o ploše **10 m²**, nebo vytáhnout drát až o délce **30 km**. Lze tedy konstatovat, že zlato je téměř neomezeně dělitelné, a tudíž má možnost vyjádřit jakoukoliv hodnotu. Všechny jeho části mají navíc stejnou ryzost, která je velmi dobře měřitelná.⁶ Díky tomu lze snadno určit jeho cenu narozdíl od dobytku či obilí.

Ryzost zlata⁷ definujeme nejčastěji v **karátech**. Termín pochází z řeckého *keration* či arabského *kirat*, což označuje plod rohovníku obecného mající vždy téměř totožnou váhu. Zlato má ve své nejčistší podobě 24 karátů a jeho cenu zpravidla vyměřujeme pomocí trojských uncí. Tyto jsou těžší než běžné unce (1 unce = 28,34 gramů) a jejich název je odvozen od francouzského města Troyes, kde byly poprvé použity.⁸ Důmyslný a ustálený systém vážení a oceňování zlata ovšem patří do jiné doby, než o jaké bude pojednávat následující kapitola.

Obr. 2. 1
Pravděpodobně první mince
na světě (ze slitiny zlata a stříbra)
ZDROJ: <http://rg.ancients.info/> [cit. 25. 3. 2011]

⁵ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010

⁶ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985.

⁷ „Ryzostí“ máme na mysli obsah zlata ve slitinách. Ten se udává v tisícinách nebo v karátech, např. 18karátová slitina obsahuje 18 dílů zlata ve 24 dílech, tedy 750 dílů v tisíci.

⁸ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004.

2.1 Starověk

Do starověku se datují počátky prvních státních útvarů, které byly silně hierarchizované. Vznikaly především na úrodných půdách kolem velkých řek, protože alfou i omegou tehdejších ekonomik bylo zemědělství. Dalším významným zdrojem bohatství byla válečná kořist a daně, jež musely odvádět porobené národy. Obchod fungoval nejvíce na principu naturální směny, později se staly všeobecně uznávaným ekvivalentem drahé kovy.⁹

Nelze jednoznačně říct, který ze starověkých národů začal jako první používat zlato pro měnové účely. Žlutý kov byl totiž hojně rozšířený v Egyptě i v Mezopotámii, a to především pro účely zdobení a uctívání božstev, pro ceremoniály a demonstrace panovnickovy moci nebo v podobě šperků.¹⁰ Po celou dobu bylo navíc užívání zlata výhradní doménou vládců a kněžstva, a tak muselo uplynout ještě hodně vody v Nilu, Eufratu a Tigridu, než se s ním začalo také reálně obchodovat. Jako nejpravděpodobnější varianta se jeví ta, že měnové zlato nejprve „zdomácnělo“ v zemi pyramid. Pro toto tvrzení mluví celá řada skutečností:

- na území **Egypta** vznikla jedna z prvních velkých civilizací starověkého světa s pevnou státní správou
- téměř čtyři tisíce let zde bylo nejbohatší naleziště zlata
- fungovala zde státní kontrola těžby a užití zlata, stejně jako regulace obchodu s ním
- okolo roku 4000 př. n. l. zde byly nalezeny 14gramové zlaté slitky se jménem zakladatele 1. dynastie faraónů Menea
- byli to rovněž Egyptané, kdo stanovil hodnotový poměr mezi zlatem a stříbrem.¹¹

Pro oba kovy platila stejná základní váhová a peněžní jednotka – *deben* (91 g).¹²

---

⁹ CAMERON, R. *Stručné ekonomické dějiny světa*. 1996. V této publikaci (kap. 2) lze také najít více informací o fungování starověkých ekonomik (Sumer, Akkad, Egypt apod.).

¹⁰ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985.

¹¹ Viz tamtéž, str. 128. Je zajímavostí, že ve starém Egyptě bylo mnohem vzácnější stříbro než zlato a jeho cena byla vyšší než kdy později. Poměr mezi těmito kovy kolísal v rozmezí 2 : 1 až 5 : 3 ve prospěch zlata.

¹² Viz tamtéž. **Deben** jako váhová jednotka se datuje do období mezi 18.–16. stol. př. n. l. a dále se dělí na 10 kite (známe od 13. dynastie).

Těžbu a obchod se žlutým kovem ovládali panovníci Staré říše v 3. tis. př. n. l. a v jejich období již plnilo zlato také některé funkce platebního prostředku, jak dále rozvádí i Struž (1985, str. 128): „Okolo roku 2000 př.n.l. byl vyřešen problém oddělení zlata od stříbra a otázka čistoty kovu. Nejstarší písemné záznamy o používání zlata ve funkci peněz pocházejí ze 16. století př. n. l. z karnackého chrámu, kde se faraón Thutmose III. chlubí zlatem, které mu odevzdávaly národy Přední Asie jako tribut při jeho vítězném tažení touto oblastí.“

Jestliže byl Egypt kolébkou monetárního zlata, tak na území **Mezopotámie** vznikly první *kurzovní lístky*. Kurzy tamních „měn“ byly různé: za krále Maništuse se směňoval 1 gur obilí (120 litrů) za 1 šekel stříbra (8,4 g). Kromě *šekelu* se pro vážení vzácných kovů používalo i *miny* (cca 0,5 kg).¹³ Byly to peníze menších nominálních hodnot, které se ujaly i v Malé Asii, Řecku a Středozeří.

Ani židovští panovníci si nemohli stěžovat na nedostatek zlata. Dočíst se o tom můžeme i v samotné **Bibli**, kde se nachází více jak čtyři stovky zmínek o našem drahém kovu. Můžeme se například dočíst, že Mojžíš po vítězství nad Madianskými získal od poražených 16 750 *šekelů* zlata nebo že královna ze Saby při své návštěvě darovala králi Šalamounovi 120 *talentů* zlata (což činilo asi tři tuny!).

Ušlechtilý lesklý kov se v různých formách (pruty, slitky) rozšířil prakticky do všech koutů starověkého světa, a mohl se tak používat také pro obchodování se vzdálenějšími oblastmi. I když byly tyto zlaté předměty označovány a podléhaly váhové kontrole, ještě nelze hovořit o prvních mincích. Za jejich přímé předchůdce se považují ingoty s doloženou váhou, ryzostí a původem (tzn. kdo byl výrobcem či ručitelem za obsah), nebo přesně navážené a zapečetěné pytlíky se zlatým prachem.¹⁴

2.1.1 PRVNÍ MINCE

Samotná **mince** pak vznikla na území Malé Asie (dnešního Turecka) někdy v rozmezí 7.–6. století př. n. l. a pro další generace se na dlouho stala nezaměnitelným symbolem obchodu. Prvenství je v tomto případě připisováno

---

¹³ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985. Se šekely se dodnes můžeme setkat v Izraeli.

¹⁴ Viz tamtéž, str. 130.

Lýdům, ačkoliv existuje více teorií.¹⁵ Jejich mince, tzv. *dummy*, se razily z elektronu (73 % zlata a 27 % stříbra) a vážily 14,5 g.

Dalším z lidských vynálezů bylo zavedení *bimetalického* měnového systému – v oběhu jsou zlaté i stříbrné mince – či používání *prubířského kamene* ke zjišťování ryzosti zlata. Tehdejší zlatníci o něj otírali různé zlaté předměty a vzniklou stopu porovnávali se vzorkovnicí, jež tvořila 24 jehel s různým poměrem kovů. Tak vznikla dnešní škála ryzosti.¹⁶

2.2 Antika

Oblast Středozemního moře se stala domovem pro první mořeplavecké národy, jež zprostředkovávaly obchodní styk mezi Mezopotámií a Egyptem. Jako první si umění námořního obchodu osvojili Féniciáné následováni Řeky a Římany. Největší rozkvět zaznamenaly tamní ekonomiky mezi lety 800 př. n. l. až 200 n. l.¹⁷

Antická kultura přinesla do peněžního systému celou řadu novinek. Na území tehdejších států se drahé kovy těšily velké oblibě, zlato bylo velmi žádané například už na Krétě. Tam s ním dokázali skvěle obchodovat a využívat jej ke zhotovování předmětů vysoké umělecké hodnoty. Krétská civilizace (mínojská a mykénská) pak velkou měrou ovlivnila pevninské Řecko, kde se později plně rozvinula **měnová soustava**. Konkrétně k tomu došlo v klasickém období (600–338 př. n. l.), kdy se ustanovily přesné váhové jednotky, jako byl *obolos* (0,73 g), *drachma* (6 obolů) a dvoudrachma (tj. *statér*), *mina* (100 drachem) a nakonec *talent*, jenž představoval přibližně 26 kg.¹⁸ Jak navíc dokládá Bernstein (2004, str. 45), oplývala řecká platidla nezvyklou krásou: „Jestliže Lýdové vešli do historie jako vynálezci a první uživatelé mincí, pak Řekové se představili jako národ, který z jejich ražby učinil uměleckou záležitost.“

---

¹⁵ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985. Modifikací této nejfrekventovanější teorie je názor, že lidská mince měla babylónské vzory ve formě označovaných zlatých slitků. Další teorie přikládá prvenství Řekům z maloasijského Milétu.

¹⁶ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004

¹⁷ CAMERON, R. *Stručné ekonomické dějiny světa*. 1996. Více informací o ekonomickém rozvoji v oblasti Středozemního moře uvádí autor ve 2. kapitole, str. 52-64.

¹⁸ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985. Základní antickou váhovou jednotkou pro ražbu mincí se později stala **libra**, jejíž váha se ustálila v době římského císařství na 314,10 g a dělila se na 12 uncí.

Výše popsaný mincovní systém si oblíbili i Peršané a Římané. Stejně jako jejich předchůdci z Balkánského poloostrova vydávali peníze stříbrné a měděné, ale okouzlil je hlavně třpyt zlata. Netrvalo dlouho a světlo světa spatřily zlaté perské *dáreiky* (zavedl je král Dáreios I. žijící v letech 548–486 př. n. l.) či římský *aureus* (asi 217 př. n. l.).¹⁹ I když se Dáreiovy peníze rozšířily do daleka a byly v oběhu ještě mnoho let, jejich osud byl zpečetěn narozením legendárního dobyvatele Alexandra Velikého. Ten si totiž v roce 333 př. n. l. Peršany podrobil a začal razit mince vlastní – *philippeioi* po vzoru svého otce Filipa Makedonského, později nazývané *alexandreios*.

Po Alexandrově smrti a rozpadu Makedonské říše na menší území přebírají ekonomickou nadvládu nad tehdejším světem **Římané**. Dopomohla jim k tomu už zmíněná dokonalá měnová soustava zaručující státu rozmach v oblasti vnitřní i vnější politiky a dostatek zlatých nalezišť ve všech částech impéria. Dalším nevyčerpatelným zdrojem žlutého kovu byla válečná kořist z nesčetných výprav římských legionářů stejně jako nově dobytá území skýtající další možnosti těžby.

Největší bohatství však Římu zaručilo vítězství nad Kartágem v punských válkách (264–146 př. n. l.), kdy se mu otevřela cesta ke štědrým zásobám zlata ve Španělsku. Všechny tyto skutečnosti pak vedly k tomu, že Římané používali kovová platidla ve větší míře než kterýkoliv národ před nimi.²⁰

Obr. 2. 2

Dáreika
(510 př. n. l.)

Obr. 2. 3

Statér Alexandra Velikého
(cca 330 př. n. l.)

Obr. 2. 4

Římský Aureus
(přelom letopočtu)

ZDROJ: <http://www.moneymuseum.com/> [cit. 8. 4. 2011]

¹⁹ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985. Musíme si však uvědomit, že na Balkánském i Apeninském poloostrově bylo mnohem rozšířenější *stříbro*, které mělo po celá staletí postavení dominantního platidla

²⁰ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004. Největším předpokladem pro ekonomický rozvoj v impériu byl tzv. **pax romana**, dlouhé období míru a pořádku, které mělo pozitivní dopad na obchod a počet obyvatelstva.

2.2.1 NEPLNOHODNOTNÉ MINCE

Toky zlata do Římské říše ale nebyly pouze jednosměrné; z něčeho se musela financovat ta nekonečná a hlavně nákladná válečná tažení s cílem ještě více rozšířit území říše. Tisíce otroků dřely v dolech, aby se ukojila neustále rostoucí poptávka rozmařilých občanů po vzácných kovech a mincích. Ale i oni brzy poznali, že ani nejvýnosnější hornina není nevyčerpatelná. Řešení nastalé situace bylo tedy nevyhnutelné – dodnes je známe jako tzv. **zlehčování mince**. To lze podle Revendy (2010, str. 63) dělat několika základními způsoby:

- a) „snižováním množství zlata a zvyšování množství jiných kovů v minci
- b) zmenšováním mincí
- c) zákonným zvýšením nominální hodnoty mincí při zachování stejného obsahu.“

Třebaže už byl tento proces ve starověkém světě dávno známý a hojně aplikovaný,²¹ v římském impériu jej poprvé použil až císař Nero (37 – 68 n. l.), který potřeboval peníze k obnově vypáleného Říma. Tehdejší praxe zlehčování měny vypadala následovně:

Caesarův aureus z poloviny 1. st. př. n. l. vážil 8,18 g, Diokleciánův (kolem r. 300 n. l.) už jen 5,46 g a jeho nástupce Konstantin I. Veliký razil zlatý solidus o váze 4,55 g.²²

Konstantinova mince, později známá jako *bézanť*, ale na rozdíl od jiných existujících mincí obsahovala 98% zlata a byla ve srovnání s nimi nejtěžší. Pro tyto vlastnosti byla především ve východní části říše velmi ceněná a oblíbená, o čemž svědčí fakt, že se v nezměněné podobě razila ještě bezmála 700 let. Ze všech (nejen římských) platidel tak vydržela v oběhu nejdéle.²³

Ostatní mince ale také neupadly v zapomnění. Kolovaly po měšcích obyvatel ze všech koutů země, jež sahala od Středozemního moře až po Skotsko. Mnohé mince přetrvaly nebo se později staly předlohou pro peníze jiných

---

²¹ „Zlehčování“ hojně využíval např. syrakuský tyran Dionýsos I. (4. - 3. st.př.n.l.) , který si mince půjčoval od obyvatel, poté mince nechal přerazit z drachmy na dvoudrachmu a dluh bez problémů splatil, viz Bernstein (2004)

²² STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985.

²³ Viz tamtéž, str. 135

evropských národů, a to i po rozpadu Západořímské říše v roce 476 n. l. „Známe rovněž zlaté a stříbrné napodobeniny mincí řecko-makedonských z druhého století př. n. l. **Germáni** se omezili na používání mincí římských a vlastní mince nerazili,“ viz Struž (1985, str. 135). Mezi „barbarskými“ kmeny však drží prvenství v používání zlata k monetárním účelům **Keltové**, kteří se ve 4. st. př. n. l. usadili i na našem území. Naučili se třpytivý kov rýžovat a zpracovávat do podoby mincí – tzv. *duhovky*.²⁴

Obr. 2. 5
Keltské duhovky
ZDROJ: <http://p-numismatika.cz/>
[cit. 7. 4. 2011]

2.3 Středověk

Na středověk je často nahlíženo jako na období ekonomické stagnace, ve skutečnosti se však feudální společnost vyvíjela dynamicky, především co se týče technologického pokroku. Nejvýznamnějším sektorem hospodářství zůstalo zemědělství, které si svou pozici udrželo až do nástupu průmyslu v 19. stol. Obyvatelstvo se dělilo podle sociálního postavení do tří stavů – feudálové, duchovenstvo a pracující rolníci, kteří měli status nevolníka či poddaného. Kromě vládnoucí třídy měla silný vliv na chod společnosti církev.²⁵

Počátek středověku je v peněžní oblasti výrazně poznamenán stěhováním národů, v jehož důsledku se rozpadla slavná Římská říše (395 n. l.). Zlaté ražby nacházíme v menší míře v 5. a 6. století n. l. u Vizigótů, Franků a Burgundů. Jejich rozsah se ale stále snižuje a okolo roku 700 se přechází zcela na stříbro. Než v Evropě opětovně dojde k expanzi ekonomik a rozvoji zlatých měn, uplyne dalších pět set let.²⁶

2.3.1 BYZANC

Jiná situace vládne v mocné Východořímské říši (395–1453 n. l.), kde civilizační vývoj pokračoval nezávisle na dění v západní části impéria. Zdejší panovníci disponují nebyvale pevnou měnou odrážející jejich ohromující bohatství.

²⁴ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985.

²⁵ Podrobněji v CAMERON, R. *Stručné ekonomické dějiny světa*. 1996. kap. 3

²⁶ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985

V pokladnicích se jim třpytí *bézanty* – plnohodnotné mince nebývalé ryzosti a dokonalého provedení, kterým patří v dějinách nezastupitelné místo.²⁷ Byzantinci až do 7. století získávali drahý kov především z núbijských dolů, než tato naleziště definitivně obsadili Arabové. Enormní spotřeba a oblíbenost zlata ovšem neutuchá ani přes omezené zdroje tohoto žlutého kovu, a poptávka po mincích tak po čase začíná narážet na jeho limitovanou nabídku. Drahé války, pomalejší ekonomický vývoj a snižování konkurenceschopnosti *bézanu* vedly v 11. století ke zlehčení dosud kvalitní mince na 25 % své hodnoty.

2.3.2 ARABOVÉ

Arabská říše, neboli *kalifát*, se v době největší slávy rozkládala od Střední Asie přes Střední východ a severní Afriku až po Pyrenejský poloostrov. Většina jejího obyvatelstva žila kočovným způsobem a vyznávala nejmladší monoteistické náboženství – islám. Díky vysoké mobilitě a zálibě v obchodu zprostředkovávali směnné transakce mezi Evropou a Asií, a to jak po moři, tak na zádech velbloudů.²⁸

Dodnes jsou Arabové známí jako velmi zruční obchodníci a jak tvrdí Bernstein (2004, str. 77), „obchod vyžaduje peníze a peníze přinášejí moc.“ Tu si zajistili díky rozsáhlé expanzi ve jménu Alláha do západní Evropy a také obnovením tradiční těžby zlata v Egyptě a Etiopii. Už v 7. st. po dobytí Persie a Sýrie začíná damašský kalif Abdulmalik z dynastie Umajjovců vydávat vlastní zlaté mince vysoké ryzosti (obsahovaly až 97 % čistého kovu) – *dináry*. Nejprve šlo o napodobeniny rozšířených byzantských platidel, což zajistilo dinárům téměř okamžité přijetí mezi obyvateli.²⁹ Záhy se změnily do podoby, v jaké se rozšířily všude po světě, a vytlačily i oblíbené *bézanty*, viz Struž (1985, str. 136–137): „S těmito dináry postupovali vítězně severní Afrikou a na počátku 10. století razí zlaté mince ve španělské Andalusii. Stykem s Araby začala západní Evropa opět získávat zlato a počínají se běžněji objevovat zlaté ražby.“ Na starém kontinentu měly totiž mince ze žlutého třpytivého kovu tak vysokou hodnotu, že se mezi prostým lidem téměř nevyskytovaly.

---

²⁷ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004. Autor dokonce *bézan* nazývá „dolarem středověku“.

²⁸ CAMERON, R. *Stručné ekonomické dějiny světa*. 1996

²⁹ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985.

Zlaté mince nebyly příliš rozšířené ani v **Asii**, kde se na drahé kovy nahlíželo spíše jako na ozdobu a prostředek moci než jako na všeobecný ekvivalent směny. V Indii, Číně i v Japonsku tak lidé zlato velmi rádi vlastnili, ale už méně ochotněji jej posílali dál. Číňané navíc díky vynálezu papíru a tisku používali už asi od 10. století k platbám *papírové peníze*, tedy dlouho před tím, než tento „trend“ dorazil na starý kontinent.³⁰

2.3.3 EVROPA V ROZKVĚTU

Kolem roku 1000 se začíná situace v Evropě uklidňovat. Kdysi nelítostní barbarští nájezdníci se pomalu začleňují do společnosti a mírové podmínky se odráží i na počtu obyvatel a rozvoji kultury. Mnohé státy se stávají stabilní politickou jednotkou, např. v roce 962 zakládá německý král Otto I. Svatou říši římskou.³¹ Příznivý vývoj se podepisuje také na obchodu a řemeslech všeho druhu, které mají samozřejmě nemalý vliv na poptávku po penězích. Rozvoj zlaté měny v tomto období tedy plyne z posílení výrobních sil evropských států a z hospodářského růstu, který kvalitní a pevnou měnu vyžaduje.³² A také ji dostane, protože se opět dostává do popředí náš magický kov.

Rostoucí sebevědomí křesťanské západní Evropy v 11. a 12. století se odráželo nejen v architektuře (gotické katedrály), ale především na **křížových výpravách**, které měly pro tehdejší panovníky dvojí význam. Tisíce vojáků i prostých věřících se vydávaly do Svaté země s cílem vyrvat ji z rukou muslimů; mnozí však neprahli po duchovním rozměru, nýbrž po pohádkovém bohatství, moci a zlatých pokladech. Na pozadí těchto událostí kvetl čilý mezinárodní obchod a expanzi zaznamenala města jako Janov či Benátky.³³ Obě města razila i své vlastní mince; politicky silnější Janov v roce 1252 využívá nezvykle nízké ceny zlata a vydává 24karátový *genoin* (*genovino*) inspirovaným sicilským mincovnictvím. V roce 1284 pak spatřil světlo světa slavný benátský *dukát*, podle Bernsteina (2004, str. 99) „nejproslulejší a nejúspěšnější mince ze všech zlatých měn, které vznikly v průběhu 13. století“.

³⁰ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004. Vývoj ekonomik na Dálném Východu a v Indii přehledně mapuje Cameron (1996).

³¹ HAYWOOD, J. [et al.]. *Encyklopedie Historie světa*. 1998

³² STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985

³³ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004. Obchodní soupeření těchto dvou měst dokonce vyústilo ve válku.

V relativně rychlém sledu se objevují další zlaté ražby ve Florencii (*floriny*), v Německu, ve Francii a také v Anglii (tam se ale prosadil až tzv. *noble* z roku 1344).³⁴ Rozmach zlatých měn pak v Evropě vrcholil v 15. století (období renesance), kdy se také začínají ve finančním světě prosazovat **bankéřské rodiny**, které de facto kontrolovaly tehdejší obchod se zlatem, určovaly jeho cenu a poměr ke stříbru. Typickým představitelem takové rodiny byli němečtí Fuggerové se sídlem v Augsburgu. Velký vliv měli v této oblasti také Welserové, Hochssetlerové, Imhofové či florentští Medicejští. Jejich mezinárodní bankovní domy by se daly označit za pozdně středověkou analogii dnešních nadnárodních monopolů. Nejen že jmenovaní bankéři ovládali trhy s určitými komoditami a dělili si je, ale také finančně vypomáhali panovníkům, a tak v podstatě rozhodovali o bohatství celých národů.³⁵

Obr. 2. 6

Genovino

Obr. 2. 7

Dukát (Benátky)

Obr. 2. 8

Florin

Obr. 2. 9

Bézan

ZDROJ: <http://www.moneymuseum.com/> [cit. 8. 4. 2011]

V **Českých zemích** se původní zlaté mince objevují ve 14. století, tzn. po více než tisíciletí. Jak uvádí Struž (1985, str. 137), „o ražbě *zlatých dukátů* jako měnového opatření se radili uherský král Karel Robert a český král Jan Lucemburský již v roce 1325 v Praze (jejich původní název byl *florény*).“ Pražská mincovna pak tato platidla razila celých pět set let v nezměněné podobě – tedy ve stejné váze, rozměru, ryzosti a samozřejmě v nejvyšší kvalitě. Jedinou bariérou pro jejich širší hospodářské využití a rozvoj ražby byly nedostatečné tuzemské zdroje zlata.³⁶

³⁴ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004.

³⁵ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985

³⁶ Viz tamtéž, str. 137. Nedostatek zlatých nalezišť kompenzovaly výnosné stříbrné doly (např. Kutná Hora), a tak si stříbro drží výsadní postavení v tuzemském platebním styku až do 19. století.

2.3.4 ZÁMOŘSKÉ OBJEVY

Ve 14. století postihla Evropu rozsáhlá morová epidemie, jež se citelně podepsala nejen na ekonomice, ale hlavně na stavu obyvatelstva. Na následky „černé smrti“ totiž zemřely miliony lidí. Situace se začíná obracet k lepšímu až v průběhu 15. století, kdy dochází k prudkému růstu populace a zlepšování životních podmínek.³⁷ V oběhu je na statisíce zlatých mincí, které příznivě ovlivňují ekonomiku tehdejších států a Evropa se stává skutečně suverénním producentem a zpracovatelem drahých kovů.

15. století ale zaznamenalo ještě jeden zvláštní jev – poptávka vládnoucí třídy po zlatě stále neutuchá a to žene jeho cenu logicky nahoru, zároveň však dochází k poklesu cenové hladiny kvůli všeobecnému nedostatku peněz.³⁸ Každý nový zdroj vzácného kovu by tak pro nálezce znamenal obrovskou výhru. V roce 1453 navíc podléhá Byzantská říše nájezdům osmanských Turků, kteří dobytím Konstantinopole přebírají její politickou moc i bohatství a značně tím zkomplikují Evropě četné obchodní styky s Asií. Nepřetržitý hlad po zlatě se tedy musí utišit jinak. Tato skutečnost v kombinaci s renesančním myšlením a rozvojem navigační techniky nakonec vedla ke slavným **objevným plavbám**, jež otevřely cestu nejen k novým neprozkoumaným světům, ale také k nepředstavitelným zásobám zlata.

Jako první je na svých odvážných zámořských plavbách nalézají **Portugalci** podél pobřeží Afriky při hledání pověstné *rio d'oro* (zlaté řeky). Touha po bohatství je však žene ještě dál, a tak v roce 1497 přistane Vasco da Gama u břehů Indie. O pět let dříve se tam snaží doplnout i jistý Janovan ve víře, že to půjde i jinudy než zdoluhavou cestou na východ. Přes Atlantský oceán se ale vydává až s posvěcením španělské královny Isabely, což se později ukáže jako velice moudrý tah. **Španělé** totiž objevením Ameriky získávají okamžitou finanční nadvládu nad zbytkem starého kontinentu.³⁹

První etapa koloniálních výbojů se tedy nese ve španělských a portugalských barvách, brzy se však přidávají i jiné ziskuchtivé národy – Angličané, Nizozemci a Francouzi.

---

³⁷ CAMERON, R. *Stručné ekonomické dějiny světa*. 1996

³⁸ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004. K odlivu drahých kovů došlo v důsledku dovozu zboží z Asie, tezaurace a výroby šperků.

³⁹ HAYWOOD, J. [et al.]. *Encyklopedie Historie světa*. 1998. Špatným hospodařením se však v následujících staletích o své zlaté bohatství připraví.

2.3.5 AMERICKÉ ZLATO

Než se však vydám po stopách dobývání amerického kontinentu, je třeba se zmínit o vztahu tamějších původních civilizací ke vzácnému žlutému kovu. **Indiánské národy** sice ovládaly těžbu zlata pocházející z četných nalezišť, uměly ho tavit v pecích, slévat nebo zlatem vykládat, ale k monetárním účelům ho téměř nevyužívaly. Čestnou výjimkou jsou indiáni z Kolumbie, jež směňovali výrobky za vážené zlato a zavedli i primitivní peníze ve formě ptačích brk naplněných zlatým prachem. Aztékové zase hromaděním vzácného kovu vytvářeli svůj státní poklad.⁴⁰ Ten v roce 1519 padl do rukou *Hernánu Cortézovi*, mořeplavci a dobyvateli ve španělských službách. Střední Amerika však nebyla na zlato tak bohatá jako ta jižněji položená, kde se rozkládala velkolepá říše Inků, již se zmocnil nemilosrdný španělský conquistador *Francisco Pizzaro* v roce 1532. Zajetím nejvyššího Inky Atahualpy z místních obyvatel vymámil obrovské množství zlata a nebránil se ani drancování všeho, co mu přišlo pod ruku.

Podle Struže (1985, str. 138) „však větší význam než tyto jednorázové akce měla vědomá exploatace zlatých dolů v Peru, Kolumbii, Mexiku a Brazílii. Odhaduje se, že za víc než sto let od objevení Ameriky do roku 1600 dovezli jen Španělé do Evropy téměř 44 tun zlata, z čehož nejméně desetina připadla španělské koruně.“ Skutečná čísla ovšem nikdo přesně nezná, jelikož přepravu vzácného nákladu přes oceán značně komplikovalo jak nepříznivé počasí, tak všudypřítomné útoky pirátů. Navzdory občasným ztrátám mělo Španělsko (a později i další námořní velmoci) z nově obsazených kolonií nesmírné zisky. Důvodem byly minimální náklady na těžbu drahých kovů, po nichž byla v Evropě největší poptávka. Příznivé byly už samotné geologické podmínky v dobytých územích, nemluvě o zanedbatelných výdajích na dělníky (otroky) pracující ve zlatých dolech.⁴¹

Další příjmy námořním velmocím plynuly z dovozu a prodeje exotického zboží, jakým bylo např. koření z Východu, kakao, tabák či africká káva. Zaoceánská expanze způsobila rozsáhlé ekonomické i společenské změny v celé Evropě, objevením „Nového světa“ tak definitivně končí éra středověku.

---

⁴⁰ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985. Aztékové dokonce trestali krádež zlata smrtí.

⁴¹ Viz tamtéž. str. 138

2.4 Novověk

Americké zlato v průběhu 16. století doslova zaplavilo celou Evropu a způsobilo novověkou hospodářskou expanzi. Nejvýrazněji se projevila v oblasti obchodu, který až do 18. století zaznamenává nejdynamičtější rozvoj ze všech sektorů evropské ekonomiky. Čile se obchoduje na mezinárodní i lokální úrovni a obchodní aktivita se z italských měst přesunuje více na západ – na Pyrenejský poloostrov, do Belgie a Nizozemí. Nabídka monetárních kovů se ztrojnásobila a zlatými branami, kudy proudí nejvíce vzácné komodity, jsou nyní města jako Lisabon, Cádiz, Madrid, Valencia, Bilbao či Antverpy. Hlavním střediskem se stává španělská Sevilla, kde sídlil úřad pro kontrolu dovezeného zlata (*Dům obchodu*) a velká mincovna.⁴² Mohlo by se zdát, že se Španělsko díky svým výnosným koloniím stalo nejbohatší zemí na starém kontinentu. Paradoxem je, že tomu bylo spíše naopak. Španělé totiž se zlatem neuměli zacházet a místo, aby jej proměnili v produktivní kapitál, s ním rozmařile platili ve styku se zahraničím. A tak se zlato ztrácelo ze země stejně rychle, jako tam přicházelo.⁴³

2.4.1 CENOVÁ REVOLUCE

Náhly a enormní příliv monetárních kovů (zlata i stříbra) způsobil i řadu problémů. Vedl především k růstu cen, což vyvolalo nečekanou a dlouhotrvající *inflaci*. Někteří ekonomové ji označují jako cenovou revoluci, která znamenala konec středověkého fungování ekonomik.⁴⁴ Nejprve zasáhla Anglii, kde za vlády Jindřicha VIII. vedla k tzv. *Velkému zlehčování*, poté Francii, následně se rozšířila na celý Pyrenejský poloostrov a pokračovala dále na východ. Pro ilustraci, ceny na konci 16. století dosahovaly až čtyřnásobné výše oproti těm z počátku století.⁴⁵

V kombinaci s častými válkami, nárůstem mezinárodního obchodu a rozšířením obchodních vztahů měla zmíněná revoluce za následek také změnu povahy finančních transakcí; z národní úrovně se obchodní aktivita přesouvá do

---

⁴² STRUŽ, J. *Zlato, zlato, zlato*. 1985. Tato mincovna produkovala většinu španělských zlatých mincí.

⁴³ A to i přes pokusy španělské vlády zakázat vývoz mincovního kovu a nastolit politiku **bullionismu**, tzn. akumulovat v zemi veškeré zlato a stříbro a pod trestem smrti zakázat jejich vývoz, viz Cameron (1996).

⁴⁴ Bernstein (2004) ji nazývá **nejdelší inflací v historii**, protože trvala více než 100 let.

⁴⁵ CAMERON, R. *Stručné ekonomické dějiny světa*. 1996. Autor se v knize také podrobně zabývá tímto tématem, stejně jako vývojem hospodářství v období raného novověku (kap. 5).

soukromého sektoru (bankéři, obchodníci, kupci, podnikatelé) a ten si pomalu, ale jistě buduje stabilní pozici na peněžních trzích. Na pozadí těchto událostí se mění i dosavadní koncepce peněz: *veřejné* peníze emitované panovníkem ve formě mincí se v oběhu míchaly se *soukromými* penězi (s úvěrovými nástroji, které rovněž sloužily jako platidlo) a vzrostla rovněž obliba *směnek* a *papírových peněz*.⁴⁶ Kromě peněžnictví dostává novou podobu i **hospodářská politika** jednotlivých zemí. Od 16. stol. se v mnoha evropských ekonomikách uplatňuje *merkantilismus*, teorie založená na kumulaci bohatství (především ve formě drahých kovů) a udržování aktivní obchodní bilance s ostatními státy.⁴⁷

Zůstává ovšem nesporné, že dostačující zásoby monetárního kovu, v našem případě zlata, umožnily prudký rozvoj těchto ekonomik a dobrý start do nové – výrobní – éry lidských dějin.

2.5 Vznik vázanosti národních měn na zlato

Než se pustím do dalšího výkladu o použití zlata v monetární podobě, v krátkosti nastíním, jak se v průběhu dějin razily mince. Tyto informace totiž budou potřeba pro lepší pochopení následující kapitoly, která bude mapovat proměnu zlata z čistě mincovního kovu do formy zlatých rezerv.

2.5.1 MINCOVNÍ REFORMA V ANGLII

Nejstarší kovová platidla se nerazila, nýbrž se vyráběla litím roztaveného kovu do forem. Byl to však velmi zdoluhavý a nepříliš efektivní způsob a zvětšující se objem obchodních transakcí vyžadoval jednodušší a rychlejší metodu emitování mincí. Tak se zrodila ruční ražba kladivem a s ní i ražební řemeslo, jež ve středověku vykonávali tzv. *pregéři*. Tento postup přetrval bez větších změn asi tisíc let. Ještě převratnější inovaci ale zaznamenáváme v 17. století, kdy anglický král Karel II. (1630–1685) zavedl **mechanizovanou výrobu mincí**. Zpočátku byla přijímána se značnou skepsí ze strany mincovníků i obyvatel, nakonec si ale toto opatření vynutila finanční krize. Jejím dalším důsledkem bylo nahrazení stříbra

---

⁴⁶ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004.

⁴⁷ Více o formách, fungování a dopadech merkantilismu viz Cameron (1996), str. 157–192.

zlatem pro vyjádření hodnoty libry šterlinků, což se nakonec stalo jakýmsi základem pro vznik britského *zlatého standardu*.⁴⁸ Ale nepředbíhejme. Ačkoli se může zdát, že tento odvážný krok je onou zmiňovanou reformou, ve skutečnosti jde pouze o jeden z předpokladů ke vzniku *Velké mincovní reformy*, o níž bude řeč vzápětí.

Co tedy přineslo zavedení strojní výroby do mincovnictví? Bezesporně snížení možnosti mince padělat a nebo je jinak znehodnocovat. Penězokazectví bylo totiž běžnou praxí; lidé okraje mincí osekávali a při dostatečném množství úlomků pak přetavovali a prodávali zpět do mincoven. Nový způsob ražby však mimo jiné zahrnoval i vroubkování dříve hladkých okrajů, a znemožňoval tak jejich nenápadné porušení. První mechanicky raženou mincí se stala v roce 1663 tzv. *guinea*, jejíž název je odvozen od původu používaného zlata.⁴⁹

Král Karel II. také vydal usnesení, v němž guineu definoval jako ekvivalent *jedné libry* (£), tedy dvaceti stříbrných šilinků. Tento poměr si udržela jen do té doby, než začala cena stříbra rapidně klesat kvůli nečekanému přílivu bílého kovu z amerických dolů během první poloviny 17. století. Tento fakt podpořený obrovským počtem znehodnocených mincí v oběhu vedl panovníka k jejich rozsáhlé výměně – tedy k *Velké mincovní reformě*, jež stabilizovala hmotnostní standard anglické měny. Částečně se na tom podílel také jeden z největších mozků všech dob, **Sir Isaac Newton**, v té době pracující jako mincmistr Královské mincovny.⁵⁰

Zhruba ve stejné době (1694) vzniká také **Bank of England**, která se po čase stává hlavní institucí v dohledu nad bankovním systémem a finančními vazbami Británie ke zbytku světa. V její kompetenci je také kontrola veškerých zásob zlata v zemi. A právě onen magický žlutý kov si na ostrovním státě pomalu, ale jistě buduje stabilní pozici v moderním měnovém systému. Po zavedení reformy se totiž očekávalo, že zlato samo upraví svoji cenu směrem dolů. To se však nestalo a jak uvádí Bernstein (2004, str. 195), „trhy samy od sebe, aniž by čekaly na nějaké zákony, výnosy či prohlášení, učinily ve vší tichosti, zato však energicky, standardem libry zlato – namísto dosavadního stříbra.“

---

⁴⁸ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004.

⁴⁹ Viz tamtéž, str. 179. Zlato pocházelo ze západní Afriky, odkud jej dovážela nově založená Africká společnost.

⁵⁰ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004. Díky němu se v roce 1717 pevně ustanovila hodnota jedné guineje na **21 šilinků**.

3 FORMOVÁNÍ ZLATÉHO STANDARDU A JEHO ROZPAD

3.1 Peněžní standardy

Není možné pokračovat ve zkoumání historických souvislostí bez vysvětlení některých základních pojmů bezprostředně spojených s řešenou problematikou. Jak už jsem nastínila v předchozí kapitole, zlato vždy na finančním poli „soupeřilo“ se stříbrem. Projevovalo se to například na systému oběhu mincí v ekonomice:

- a) pokud převažoval jeden z drahých kovů, hovoříme o tzv. **monometalismu** (existovala zlatá, stříbrná, ale i bronzová varianta)
- b) obvyklý byl také druhý typ, kdy obíhaly mince ze dvou drahých kovů současně, byly rovnocenné a vzájemně směnitelné – **bimetalismus**.⁵¹

Stabilní peněžní systém spojený s drahým kovem většinou bimetalismus nepřipouští. Poměr cen zlata a stříbra totiž nebývá stálý a v závislosti na něm se pak mění i hodnotové vztahy obou mincí, což může být problém. Dále tedy budu uvažovat pouze existenci jednoho vzácného kovu v oběhu. A jak už napovídá i název mé bakalářské práce, půjde o **zlatý monometalismus**.

3.1.1 ZLATÉ STANDARDY

Proč se tolik zemí rozhodlo svázat své měny se zlatem? Odpověď můžeme najít v kurzové nejistotě plynoucí z existence různých národních měn. Časté změny kurzů zvyšují rizika při obchodu a přesunech kapitálu, což zlatý standard eliminuje.

Zlatý standard je totiž nejvýznamnějším reprezentantem systému **pevných kurzů**. V této (čistě) podobě se používal mezi lety 1717–1933 a fungoval na principu, že každá země měla pevně stanovený obsah zlata ve své měně, tzv. *par*. To zapříčinilo ustálení pevných kurzů i mezi měnami navzájem. Státy si však mohly zvolit různé jednotky hmotnosti svých zlatých mincí a ze vzájemného srovnání těchto hodnot pak vznikl kurz jednotlivých měn – v poměrech tzv. *zlatých*

---

⁵¹ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010

parit.⁵² Tyto měnové kurzy byly fixní, odvozené od ceny drahého kovu (od jeho množství v mincích). Dalším důvodem pro přechod na zlatý standard byl pokles ceny stříbra kvůli novým nalezištím (v americké Nevadě) a hroící inflace pro země se stříbrným standardem (např. Nizozemsko, Norsko, Německo...).

Při popisování této problematiky vycházím z předpokladu, že při oběhu mincí z drahých kovů je *růst množství těchto mincí dán růstem nabídky drahých kovů*. Tato nabídka však nebyla vždy pro měnové účely dostačující, a pro udržení dlouhodobého reálného růstu se tak muselo jít jinou cestou, například zvyšováním rychlosti oběhu peněz, dlouhodobým poklesem cenové hladiny či navýšením množství (papírových) peněz v oběhu.⁵³ Při existenci zlatého standardu to pak znamená postupné **omezování směnitelnosti** za drahý kov, protože zásoby světového zlata nejsou nevyčerpatelné.

Jestliže hovoříme o zlatém standardu, vždy musíme rozlišit jeho **formu**. Neexistuje pouze jedna varianta, ale historie zná minimálně pět možností směnitelnosti měny za zlato. Podotýkám, že ne všechny státy musely projít všemi formami a některé typy se naopak mohly určitou dobu překrývat.

3.1.2 STANDARD ZLATÉ MINCE

Tento peněžní systém teoreticky vymezil už v 2. polovině 18. stol. anglický ekonom a filozof **David Hume**, který v této souvislosti popsal také fungování vyrovnávacích mechanismů známé jako *Humeův zákon*.⁵⁴

Lze jej označit jako pravý (čistý) zlatý standard, protože je spojován především s oběhem plnohodnotných i neplnohodnotných zlatých mincí. V období jeho trvání byly kurzy jednotlivých národních měn relativně stabilní a pohybovaly se oproti poměru zlatých parit ještě v rozmezí tzv. *zlatých bodů*.

Bod vývozu zlata – *dolní zlatý bod* – nastal v případě, že kurz měny klesl na takovou úroveň, kdy bylo výhodnější provádět zahraniční transakce přímo ve

---

⁵² NORDHAUS, W. D.; SAMUELSON, P. A. *Ekonomie 18. vydání*. 2007. **Zlatá parita** = poměr oficiálních zlatých obsahů měn. Např. v Británii se za jednu unci platilo 4 libry a v USA 20 dolarů, z toho plyne poměr mezi těmito měnami 1 : 5.

⁵³ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010

⁵⁴ ŽÍDEK, L. *Dějiny světového hospodářství*. 2009. Zde lze nalézt také přesné vymezení Humeova zákona.

zlatě, než za tuto měnu nakupovat devizy. Bod dovozu zlata – *horní zlatý bod* – byl zase signálem pro zahraniční dlužníky, aby své závazky platili v drahém kovu.⁵⁵

Standard zlaté mince existoval **do 1. světové války**, a to ve dvou variantách:

- a) V prvním případě obíhaly plnohodnotné zlaté mince s vyšší nominální hodnotou souběžně s těmi neplnohodnotnými, které však byly směnitelné dle nominálních hodnot.
- b) Druhý případ už uvažuje oběh zlatých mincí a klasických bankovek plně směnitelných za zlato, tedy se stoprocentním zlatým krytím.

Obecně lze tento systém vymezit několika základními rysy. Standard zlaté mince tedy spočíval:

- ve volném oběhu zlatých mincí, jež jsou sice jedinou uznatelnou formou peněz, ale vedle nich existují i mince z jiných kovů; později doplněny o bankovky či státopvky
- v neomezené výměně papírových platidel za mince ze zlata podle hodnoty určené zákonem (nominální)
- v právu ražby pro stát i soukromý sektor (musí však splňovat zákonem daný zlatý obsah)
- v možnosti neomezeně dovážet a vyvážet zlato ve formě mincí i slitků.⁵⁶

Ani jednu z výše popsaných variant už v dnešní době **nelze realizovat**, jelikož množství nekrytých peněz v oběhu je mnohonásobně vyšší než všechny světové zásoby zlata. Tento typ zlatého standardu v dřívějších dobách fungoval hlavně díky stálé existenci naturální směny.⁵⁷ Zlaté mince totiž necinkaly v kapsách každému, ale byly spíš jakousi výsadou horních vrstev.

---

⁵⁵ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985.

⁵⁶ Viz tamtéž, str. 142

⁵⁷ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010. Kromě stálé nabídky zlata navíc vyžaduje i cenovou stabilitu.

3.1.3 STANDARD ZLATÉHO SLITKU

Jestliže nemůžeme zajistit dostatečnou nabídku měnového zlata, nelze udržet ani plné krytí papírových peněz. Pokud neuvažujeme o zrušení takového systému, musíme začít omezovat majitele peněz v možnosti směňovat tyto peníze za drahý kov.

Prvním takovým zásahem byla podle Revendy (2010, str. 90) „povinnost emitentů směňovat vlastní papírové peníze až do stanového dolního limitu. Čím vyšší byl tento limit, tím relativně nižší množství emitovaných peněz musel emitent krýt zlatem.“

Příklad: Limit pro výměnu je 1 kg zlata => majitelé peněz pod tímto limitem nemohli nárokovat od emitenta zlato v dané výši, nad limitem už ano (a to ve formě zlatých mincí nebo slitků)

Tento typ standardu vystřídal období těžkostí papírových peněz po I. světové válce (viz znehodnocení německé marky hyperinflací) a představoval první systém, který umožňoval růst množství peněz v oběhu nad rámec zlatých rezerv.⁵⁸

Ještě doplním, že při existenci tohoto typu standardu už nebyly v oběhu zlaté mince (volná ražba byla zrušena), ale pouze bankovky a neplnohodnotné mince omezeně směnitelné za měnový kov v podobě *zlatých slitků* (prutů). Pro představu: průměrná váha takového slitku byla 12,5 kg, což pro drtivou většinu obyvatelstva znamenalo nedosažitelnou hodnotu.

3.1.4 STANDARD ZLATÉ REZERVY

Postupný rozvoj výroby a obchodu znamenal také zvýšený tlak na množství peněz v oběhu. Ten se mohl v případě přetrvávajícího zlatého standardu řešit dvěma způsoby: (1) emitent odkoupí zlato a tím změní strukturu obíhajících peněz a nebo (2) se sníží výše zlatých rezerv (či zlatý obsah). Úpravu v tomto případě zaznamenaly i nové dolní limity; tentokrát byly vyjádřením podílu zlatých zásob na emitovaném množství peněz.

---

⁵⁸ STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato*. 1985.

Příklad: Limit je 25 % a emitent vlastní 25 kg drahého kovu => emise bankovek nesmí překročit množství představující (ve zlatém obsahu) více než 100 kg zlata.

Jestliže dosud existovala *povinná směnitelnost* peněz za zlato, tak s tímto typem standardu často docházelo k jejímu zrušení nebo omezení. Příkladem tohoto peněžního systému je československá koruna.⁵⁹

3.1.5 STANDARD ZLATÉ DEVIZY

Další fází omezené vázanosti měny na zlato je standard zlaté devizy. Dalo by se říct, že je jakousi modifikací slitkového standardu – platila stejná omezení, ale navíc se zcela zrušila směnitelnost peněz za slitky. Tento systém umožňoval konvertibilitu za zlato prostřednictvím jiné světové měny, která si tuto schopnost zachovala. Standard zlaté devizy souvisí s penězi vydanými pouze *centrální bankou* (mnohdy i bezhotovostními).

Stále častěji dochází k opouštění či markantnímu omezování směnitelnosti zlata (k tzv. **demonetizaci zlata**), protože země garantující tuto zpětnou výměnu začínají ztrácet konkurenceschopnost v porovnání se státy, které zásobu peněz nijak nelimitovaly svými zlatými rezervami.⁶⁰ Tímto omezením se však zvyšuje pravděpodobnost odchýlení tržních cen daného kovu od ceny, která je garantována emitenty těchto peněz.

Tento standard se mohl vyskytovat také v kombinaci s předchozím typem (za příklad nám může posloužit československá koruna období 20.–30. let 20. století).

3.1.6 STANDARD ZLATÉ MĚNY

Standard zlaté měny, jinak označovaný také jako *zlatý dolarový standard*, vznikl na konci 2. světové války na základě mezinárodní dohody o novém měnovém uspořádání světa. Na konferenci v americkém městě Breton Woods

---

⁵⁹ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010.

⁶⁰ Viz tamtéž, str. 92. Nesmělo však dojít ke znehodnocování měny neřízenou emisí nových bankovek.

v roce 1944 (odtud výraz *brettonwoodský systém*) se tehdejší světové mocnosti v čele se Spojenými státy americkými usnesly, že své národní měny napojí přes fixní měnový kurz na **americký dolar**, který měl jako jediný vazbu na drahý kov. Hodnota dolaru byla stanovena jako 1/35 unce zlata, z čehož vyplývá, že zlato bylo konvertibilní v poměru **35 USD za 1 trojskou unci**.⁶¹

Tolik stručná teorie zlata ve vztahu k národním měnám. K problematice standardu zlaté měny se ve svém výkladu ještě vrátím; budu mu věnovat celou jednu kapitolu týkající se vývoje měnové politiky po 2. světové válce. Nyní se vrátím do 18. století a budu sledovat vývoj zlatého standardu ve Velké Británii i jinde ve světě.

3.2 Historie zlatého standardu (18. stol. – počátek 20. st.)

Jak už jsem popsala v jedné z předchozích kapitol, jako první na světě přijala zlato do svého vnitřního měnového systému Velká Británie. Stala se tak průkopníkem, jenž později inspiroval celý tehdejší svět a celý systém zaštiťoval. Vývoj zlatého standardu se ale neobešel bez četných zakolísání, jak lze ostatně vyčíst i z tabulky 3. 1. V následující kapitole se na jednotlivé případy zaměřím podrobněji a budu se věnovat také situaci v ostatních zemích (především ve Spojených státech amerických), a to až do začátku 1. světové války.

3.2.1 VELKÁ BRITÁNIE

Ostrovní stát jsme v našem výkladu opustili v době, kdy si finanční trh zvolil za ekvivalent libry zlato v poměru 21 šilinků za zlatou guineu. Vedle mincí ale obíhaly také papírové peníze ve formě bankovek či dlužních úpisů, pomocí nichž banky vyplácely výnosy z půjček. Takové „peníze“ mající původ v soukromém bankovním sektoru pak běžně kolovaly mezi lidmi a tvořily vedle státních platidel další typ oběživa. Bylo možno je také libovolně směňovat za bankovky emitované Bank of England, které šly dále směnit za zlato. Každá nerovnováha mezi tržní cenou zlata a cenou garantovanou státem tak vytvořila živnou půdu pro různé

---

⁶¹ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010.

finanční spekulace. Ty definitivně ukončila až krize a přijatý zákon z roku 1979 o *zrušení vázanosti britské měny na zlato*.

Účast Británie v Napoleonských válkách a fakt, že hlavní bankovní instituce už nemusela brát ohled na své zlaté rezervy, vyvolaly v zemi rozsáhlou *inflaci* doprovázenou rostoucím množstvím peněz a úvěrů. Pro ilustraci, mezi lety 1797 až 1815, kdy byl Napoleon poražen u Waterloo, se ceny na ostrovech kvůli rostoucí cenové hladině zdvojnásobily. Zároveň začala prudce stoupat cena zlata, což vyvolalo značný odliv zlatých prutů z trezorů Bank of England.⁶²

Tato situace se nikterak nezamlouvala tehdejší finanční komunitě. Mimo jiné vyvolala spor mezi odpůrci a příznivci obnovení vázanosti libry na drahý kov, který by snad mohl zemi vyvést z inflace. Jedním z účastníků diskuze o příčinách znehodnocení britské měny byl také významný ekonom **David Ricardo** (1772–1823). Stál na straně zastánců zlatého standardu a své názory shrnul do pojednání s názvem *Vysoká cena zlata – důkaz znehodnocení bankovek*.

Také na základě jeho článků publikovaných v listu *Morning Chronicle*, jež vzbudily velkou pozornost, vznikl 22členný výbor pověřený vyšetřováním příčiny nestandardní ceny monetárního kovu. Komise, jinak známá jako **Výbor pro zlato**, sestávala především z odborníků ze světa financí. Po analýze současné situace a Ricardových dopisů dospěla k celkem jasnému závěru – řešením nepříznivé ekonomické situace je skutečně *obnovení zlatého standardu a směnitelnosti libry za zlato*.

K tomu došlo oficiálně v roce 1816. Reálně se však bankovky mohly směňovat až od roku 1821, kdy se zcela obnovily platby v drahém kovu. Jako doklad nově nastoleného systému se začala razit i nová mince o hodnotě 20 šilinků, tzv. *sovereign*. Zlatý standard se stal součástí britské legislativy a také vzorem pro zbytek tehdejšího světa.⁶³

V roce 1844 získala Bank of England díky nově přijatému zákonu faktický monopol na emisi bankovek krytých zlatem; novým bankám povolena nebyla a ty stávající se musely vypořádat se značnými restrikcemi ze strany státu. Monetární zlato tak proudilo pouze do rezerv centrální banky.⁶⁴

---

⁶² BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004. Zlaté rezervy poklesly během jediného roku o 50 %.

⁶³ Viz tamtéž, str. 213-214.

⁶⁴ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010

Poslední třetina 19. století se pro Velkou Británii nese ve znamení nebývalé ekonomické a **průmyslové expanze**.⁶⁵ Bez přehánění ji můžeme v tomto období označit jako největší světovou velmoc a světové finanční centrum. Svůj díl na tomto tvrzení nese mezinárodně uznávaná a stabilní měna, bezpočet zámořských kolonií, z nichž do britské ekonomiky plynulo obrovské bohatství i zásoby zlata, a také proslulý londýnský kapitálový trh.

Ale ani období prosperity se neobešlo bez všemožných těžkostí. Jednu z největších finančních krizí za dob fungování zlatého standardu způsobil londýnský bankovní dům *Baring Brothers*, který doplatil na své půjčky a investice v Argentině. Jihoamerická země byla tehdy oblíbeným cílem britských finančních toků, ale v 80. letech 19. století už nebyla schopná své závazky splácet. Kvůli obavám z nekontrolovatelného růstu úvěrů zvedla Bank of England v roce 1890 úrokové sazby. To vyvolalo paniku na finančních trzích a způsobilo propad cen akcií, což nejvíce zasáhlo právě zmíněnou banku *Baring Brothers*. Krizi zažehnala až rychlá záchranná akce pod vedením anglické centrální banky, která spočívala v poskytnutí zlatých půjček nejen od londýnských bank, ale také od ruské státní a francouzské centrální banky. I navzdory všem těmto opatřením utrpěla pověst Bank of England velké šrámy, protože v době nouze neměla sama dostatečné zlaté rezervy pro takovéto mezní případy.⁶⁶

Zpět ale ke zlatému standardu. Ačkoliv se může zdát, že tento systém je zaručeným východiskem ze všech ekonomických trablů a slibuje stálou prosperitu země, není tomu tak (viz výše uvedený příklad finanční krize). Doba, v níž existoval, byla už sama o sobě politicky i ekonomicky příznivá, což ve svém výroku z roku 1875 potvrzuje i britský konzervativní státník Benjamin Disraeli:

„Největším sebeklamem světa je spojování obchodní převahy a prosperity Anglie s tím, že máme zlatý standard. Náš zlatý standard není příčinou naší obchodní prosperity. Je jejím důsledkem.“

---

⁶⁵ Velká Británie byla první zemí, kde naplno propukla tzv. **průmyslová revoluce**. Byl vynalezen např. parní stroj (1765), čtyřtákní spalovací motor (1862), telefon (1876) či žárovka (1879). Dále došlo k rozsáhlým společenským změnám, ke vzrůstající dělbě práce a specializaci.

⁶⁶ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004

Tab. 3. 1 Vývoj zlatého standardu ve Velké Británii

Rok	Zlatý standard ve Velké Británii
1717	Zlatý standard – fixace 21 šilinků za zlatou guineu
1797	Zrušení směnitelnosti papírových bankovek za zlato (Napoleonské války)
1816	Oficiální obnovení zlatého standardu (<i>The Coinage act</i>)
1821	Obnovení směnitelnosti papírových bankovek za zlato
1844	Zavedení limitů emise bankovek centrální bankou
1914	Zrušení zlatého standardu
1925	Obnovení zlatého standardu ve formě standardu zlatého slitku
1931	Zrušení zlatého standardu a devalvace měny

ZDROJ: REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010.

3.2.2 AMERIKA

Za oceánem panovala o poznání jiná situace. V době, o níž hovoří tato kapitola, byly Spojené státy americké mladým státním útvarem,⁶⁷ a tudíž i nováčkem na mezinárodním finančním trhu. Na rozvoj USA měly navíc zásadní vliv demografické změny v Evropě. Kvůli prudkému nárůstu obyvatel vznikaly na starém kontinentu migrační tendence a mezi lety 1800 a 1913 z něj odešlo přes 50 milionů obyvatel, přičemž drtivá většina mířila za „velkou louží“ (do Severní a Latinské Ameriky). Tak mohutný přesun kapitálu přirozeně vyžadoval kvalitní bankovní sektor, který v konečném důsledku dopomohl také k rychlému zavedení strojové výroby.⁶⁸

Spojené státy v roce 1792 definovaly svoji měnu (dolar) ke zlatu a stříbru v poměru 15 : 1, a tím přijaly *bimetalický měnový systém*.⁶⁹ Dlouhodobý nesoulad mezi cenami obou drahých kovů způsobující odliv zlata ze země ale přinutil americký Kongres upravit poměr ve prospěch zlata na 16 : 1, což vyvolalo zcela opačný efekt. Zvedla se poptávka po mincích barvy slunce a aniž to kdokoliv mohl tušit, položila se tím první dlaždice na pomyslné cestě ke zlatému standardu. Jednou z dalších takových dlaždic bylo propuknutí série **zlatých horeček**.

⁶⁷ Spojené státy americké vyhlásily nezávislost **4. července 1776**, Velká Británie uznala autonomii své bývalé kolonie až o 7 let později (1783).

⁶⁸ ŽÍDEK, L. *Dějiny světového hospodářství*. 2009.

⁶⁹ Americký **mincovní systém** se skládal ze zlatých mincí v hodnotě 10, 5 a 2,5 dolarů a poté následovaly mince ze stříbra – dolar, půldolar, čtvrt dolar („čtvrťák“), desetník a pěticent, viz Bernstein (2004).

1.) Zlatá horečka v Kalifornii

Její historie je spjata s válkou s Mexikem, v níž Američané v roce 1848 zabrali Kalifornii. A ještě téhož roku tam objevili třpytivý žlutý kov. Poprvé se našel v řece u tzv. *Sutterova mlýnu* v okolí tehdy bezvýznamného města *San Francisco*. K tomu, aby se senzační novinka rozšířila do všech koutů Ameriky, však chyběly telekomunikační technologie, a tak se o zlatě na západním pobřeží země dozvěděla většina obyvatelstva až o rok později. Ale i to stačilo, aby se v San Francisku během roku navýšil počet obyvatel z osmi set na třicet a o rok později na 90 000 lidí. Roční objem těžby tady dosahoval 80 tun zlata, přičemž nejúspěšnější byl rok 1853, kdy bylo vytěženo 95 tun! Je logické, že tak velký příliv zlata měl i značný dopad na ekonomický vývoj USA.⁷⁰

2.) Zlatá horečka na řece Klondike

Zlaté šílenství, jež postihlo jeden z přítoků řeky Yukon, není známé ani tak svou výnosností, jako spíše dramatickým průběhem. Drsné podmínky a špatná dostupnost leckoho odradily už na cestě za vysněným bohatstvím, které v konečném důsledku nebylo ani tak velké, jak si mnozí představovali. V porovnání s celkovým objemem vytěženého zlata na území Spojených států představovalo zlato z Klondiku pouhých 10 %.⁷¹

V roce 1863 vešel v platnost *zákon o národním oběživu* podporující banky s celonárodní působností. Za další dva roky byla stanovena daňová sazba pro lokální emitenty bankovek, což opět nahrávalo institucím celoamerického dosahu. Tyto banky poté dodržovaly jednotná pravidla emise; jimi vydané peníze postupně sjednocovaly svůj vzhled a musely být kryty zlatem a stříbrem (ale pouze částečně). Všechny subjekty v ekonomice byly navíc povinny takovéto peníze akceptovat. Toto nařízení se dá označit za poslední imaginární dlaždici, o nichž byla řeč o několik řádků výše. Právě při této konstelaci se totiž rozhodlo o změně měnového systému z bimetalismu na *zlatý monometalismus*, respektive **zlatý standard**.

---

⁷⁰ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010

⁷¹ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004. Pro úplnost, podobných zlatých horeček evidujeme v historii více – první propukla v **Rusku** už v roce 1744, ze Severní Ameriky pak doputovala do **Austrálie** (1851) a **Jižní Afriky** (1886), kde byla poprvé použita nová metoda extrakce zlata z horniny, tzv. kyanidizace.

Zákon z roku 1873 (začal platit o 6 let později) definoval *dolar ke zlatu*, ale stále ještě mohly obíhat i mince stříbrné; platil také formální poměr mezi kovy 16 : 1, ovšem papírové peníze už měly vazbu pouze na zlato. Je třeba si uvědomit, že emitenti ještě pořád nebyli povinni směňovat vlastní bankovky za drahý kov. Tato možnost existovala až od roku 1900, viz Tab. 3. 2.

Ale podobně jako ve Velké Británii, ani ve Spojených státech nezaručil nově přijatý měnový systém stoprocentní ekonomickou stabilitu a prosperitu. Asi největší **finanční krizí** si Amerika prošla od 70. let až do přelomu 19. a 20. století, kdy pravidelně docházelo k odlivům zlata ze země. Kvůli častým bankrotům železničních (a dalších akciových) společností rostla nezaměstnanost, padaly ceny akcií a rostoucí schodek státního rozpočtu se kryl dalšími emisemi nekovových peněz, což odliv zlatých rezerv ještě více podpořilo.⁷² Neúnosnou situaci z roku 1895 výmluvně popisuje ve své knize Bernstein (2004, str. 264): „V lednu 1895 bylo ze Spojených států vyvezeno zlato v hodnotě 26 milionů dolarů [...] Hodnota zlatých rezerv se blížila hranici 40 milionů dolarů a tato hodnota se každý den snižovala o další 2 miliony dolarů.“

V dnešní době by se podobná krize řešila skrze pomoc centrální banky nebo v krajních případech mezinárodní měnové instituce. Amerika neměla k dispozici ani jednu z těchto možností. Navíc při odlivu drahého kovu to existence zlatého standardu ani neumožňovala. Situaci se podařilo stabilizovat až díky půjčkám ve zlatě od evropských bankovních domů.⁷³ Hospodářské výkyvy ale byly běžnou praxí až do 1. světové války.

Následující tabulka přehledně shrnuje důležité okamžiky formování měnového systému ve Spojených státech amerických i s ohledem na vývoj po obou světových válkách.

---

⁷² REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010

⁷³ Viz tamtéž, str. 108. Velký podíl na vyjednávání půjček měl americký bankéř J. P. Morgan a v Evropě bankéřská rodina Rothschildů.

Tab. 3. 2 Vývoj zlatého standardu v USA

Rok	Spojené státy americké
1792	Definování USD ke zlatu i stříbru (bimetalismus); poměr Ag : Au = 15 : 1
1834	Nové definování USD ke zlatu i stříbru; poměr Ag : Au = 16 : 1
1849	Naplno propuká zlatá horečka v Kalifornii
1863	Zahájení centralizace emise bankovek
1879	Zavedení zlatého standardu (demonetizace stříbra)
1900	Zavedení směnitelnosti dolaru za zlato
1913	Založení Federálního rezervního systému (min. krytí 40 %) => centrální banka
1933	Devalvace USD, zrušení pevného poměru Ag : Au
1933	Zákaz držby měnového zlata pro soukromé subjekty
1971	Zrušení směnitelnosti dolaru za zlato, definitivní konec zlatého standardu

ZDROJ: REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010.

3.2.3 OSTATNÍ ZEMĚ

Velká Británie a Spojené státy nebyly rozhodně v zavádění zlatého standardu samy. Jak už bylo naznačeno výše, řada evropských i mimoevropských zemí se nechala inspirovat a šla podobnou cestou (viz Tab. 3. 3).⁷⁴

V průběhu 19. století se do „zlatého společenství“ postupně přidávají další silní hráči. Jedním z prvních bylo **Německo**. Své zlaté rezervy čerpalo hlavně z válečných reparací po vyhrané prusko-francouzské válce. Změna tamního peněžního systému tak bezprostředně ovlivnila **Francii**, která se kvůli přílivu německého stříbra potýkala s inflací a musela následovat kroky sousedního státu. Stříbro obecně začíná ztrácet v monetárním systému vliv, protože na přelomu 19. a 20. století už jsou všechny důležité měny kryty zlatem (nebo nejsou kryty vůbec). Posledním velkým mohykánem udržujícím *stříbrný standard* zůstává **Čína**.

Uzavírají se také první mezinárodní dohody (např. *Latinská*) s cílem pevně stanovit vzájemné poměry (parity) národních měn.⁷⁵

⁷⁴ Zde je třeba upozornit na odlišnost mezi standardem a směnitelností (směnitelnost není tak striktně spojena s nutností získávání dalšího zlata emitenty), více viz Revenda (2010), kap. 6

⁷⁵ ŽÍDEK, L. *Dějiny světového hospodářství*. 2009.

Tab. 3. 3 Vývoj zlatého standardu v ostatních zemích

Rok	Země	Zlatý standard
1854	<i>Portugalsko</i>	Definování měny ke zlatu
1866	<i>Belgie, Francie, Švýcarsko, Itálie</i>	<i>Latinská mincovní unie</i> – bimetalismus (zlato+stříbro); Definování měny ke zlatu 1873
1871	<i>Německo</i>	Přechod ze stříbrného standardu
1871	<i>Japonsko</i>	Definování měny ke zlatu
1872	<i>Dánsko, Norsko, Švédsko</i>	<i>Skandinávská mincovní unie</i>
1873	<i>Nizozemsko</i>	Přechod ze stříbrného standardu
1876	<i>Francie</i>	Přechod z bimetalismu – řada omezení
1876	<i>Španělsko</i>	Definování měny ke zlatu
1878	<i>Finsko</i>	Definování měny ke zlatu
1881	<i>Argentina</i>	Definování měny ke zlatu
1889	<i>Rakousko–Uhersko</i>	Vstup do <i>Latinské mincovní unie</i>
1892	<i>Rakousko–Uhersko</i>	Přechod ze směnitelnosti papírových peněz za stříbro na směnitelnost za zlato
1898	<i>Rusko</i>	Přechod ze směnitelnosti papírových peněz za stříbro na směnitelnost za zlato
1899	<i>Indie</i>	Přechod ze stříbrného standardu
Kon.19.st.	<i>část Latinské Ameriky</i>	Přechod ze stříbrného standardu
Zač.20.st.	<i>část Dálného východu</i>	Přechod ze stříbrného standardu
Zač.20.st.	<i>kolonie Nizozemska</i>	Přechod ze stříbrného standardu

ZDROJ: REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010.

3.3 Historie zlatého standardu (1918–1944)

Hrůzy **1. světové války** (1914–1918) se neodehrávaly jen na poli bitevním, ale také na tom finančním. Ekonomické důsledky do té doby největšího konfliktu v moderních dějinách byly nedozírné; mnohonásobně vzrostlo zadlužení všech zúčastněných států, jež se musely vypořádat také s obrovskou nezaměstnaností a propadem průmyslové aktivity. Válka se odrazila i na politickém vývoji v Evropě. Ve 20. letech se začaly projevovat tendence k nacionalismu (Německo) a Rusko od převratu z roku 1917 hrdě hlásalo vítězství proletariátu.

V souvislosti s poválečnou situací jsou znatelné také rozdíly a nerovnováha v měnových systémech. Jak uvádí Bernstein (2004), „v průběhu čtyřletého

válečného období byla většina základních a podstatných podmínek nezbytných pro existenci zlatého standardu rozcupována na kousky.“ Např. zlaté rezervy tří nejbohatších západoevropských zemí – Velké Británie, Francie a Německa – nedosahovaly ani hodnoty 2 miliard USD. Pouze Spojené státy americké vyšly z války s minimálními šrámy a ztrátami, což je katapultovalo do pozice světového ekonomického lídra.

3.3.1 NÁVRAT KE ZLATÉMU STANDARDU

Jako rychlá cesta z bídne situace se jevil opětovné zafixování národní měny na zlato. K této variantě se většina zemí skutečně přiklonila, i když namísto plného krytí peněz byla umožněna jen částečná konvertibilita za zlato (nejčastěji jako *standard zlaté devizy*). Málokdo si však uvědomil, že tento systém už je spíše hudbou minulosti. Jedním z těch „uvědomělejších“ byl např. anglický ekonom *John Maynard Keynes*, jenž se ohrazoval proti znovuzavedení zlatého standardu ve **Velké Británii**.⁷⁶

K jeho obnovení tam došlo v roce 1925 za přispění tehdejšího ministra financí *Winstona Churchila*. Systém dostal podobu **standardu zlatého slitku**; jinými slovy, libra měla sice zákonem definovaný zlatý obsah, ale už byla omezena povinná směnitelnost papírových peněz za drahý kov a z oběhu postupně mizely i zlaté mince. Cíl této měnové politiky byl zřejmý – dohnat a nejlépe předejít Ameriku v pozici světové velmoci a získat zpět výsadní postavení v mezinárodním obchodě. Změna k lepšímu se ovšem nedostavila, ba naopak. Kvůli špatnému načasování se ostrovní stát musel vyrovnat s *deflačními tendencemi*⁷⁷ podpořenými navíc vysokou nezaměstnaností. Citelné ztráty začal vykazovat také uhelný průmysl (jedno z klíčových odvětví), jehož náklady byly příliš vysoké, čímž klesl objem vyvezeného uhlí. Stávky horníků byly na denním pořádku a o práci přišlo asi milion lidí. Problémy neustaly ani přes soustavný dovoz zlata ze zámořských kolonií.⁷⁸

---

⁷⁶ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004. Keynes upozorňoval na fakt, že Británie v pozici dlužníka bude odkázána na Ameriku a její centrální banku (Federální rezervní systém), která reguluje množství oběživa v zemi. Jakékoliv výkyvy v objemu amerického národního pokladu by tak na Britý dopadlo mnohem větší silou.

⁷⁷ **Deflace** = situace, v níž dochází k absolutnímu (meziročnímu) poklesu cenové hladiny; opak inflace.

⁷⁸ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010

Jako další příklad může posloužit poválečné **Německo**, kde kvůli absenci vazby marky na drahý kov (zrušena za války) a splácení vysokých válečných reparací propukla *hyperinflace*. Nekryté peníze se tiskly jako na běžícím pásu a v roce 1923 se tamní finanční systém zhroutil.⁷⁹ Návrat ke zlatému standardu byl tedy přirozeným východiskem z této inflační pohromy.

3.3.2 VELKÁ DEPRESE A ÚTĚK OD ZLATA

Když v roce 1929 došlo ke **krachu na newyorské burze**, osudy mnohých zlatých standardů byly v tu ránu sečteny. Umělé svazování národních měn se zlatem je totiž často považováno za jednu z příčin dlouhého trvání tzv. *Velké deprese*. Někteří ekonomové se dokonce domnívají, že to byl především postup *Federálního rezervního systému*, co výrazně prohloubilo recesi 30. let. Fed (jak je americká „centrální banka“ neformálně nazývána) totiž čelil odlivu monetárního zlata ze Spojených států tím, že místo uvolnění ekonomiky zvýšil úrokové sazby.

Problematika Velké hospodářské krize je velmi složitá a rozhodně není v mém zájmu ji celou obsáhnout; dá se však tvrdit, že kroky, jež učinil Fed, odstartovaly řetězovou reakci vedoucí v mnoha národních ekonomikách (stejně jako ve Velké Británii) k *deflaci*.⁸⁰

Nepříznivé ekonomické prostředí mající za následek časté krachy firem i bank způsobilo, že státy s jakýmkoli typem standardu začaly své „zlaté kotvy“ houfně opouštět s vírou v lepší zítřky. To však celou situaci ještě více vyhrotilo a výsledkem byl naprostý kolaps světového obchodu. Ještě v roce 1930 udržovalo (omezenou) směnitelnost měny za zlato **47** zemí, o rok později už jich bylo jen **23** a v roce 1932 zbývá posledních **sedm** statečných – USA, Belgie, Francie, Itálie, Nizozemsko, Polsko a Švýcarsko.⁸¹ Ovšem během následujících šesti let i oni stále více omezují konvertibilitu, až úplně poslední baštou zlatého standardu

---

⁷⁹ TOMEŠ, Z. *Hospodářská politika 1900-2007*. 2008. Měnová zásoba vzrostla z 29,2 mld. marek v roce 1919 na 497 trilionů marek na konci roku 1923 a celková hodnota měnové zásoby klesla ve srovnání se zlatem o 97,7 %. Situaci pomohly stabilizovat až půjčky od USA.

⁸⁰ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010. Např. ve Velké Británii klesla cenová hladina během 5 let o 38 %. Podrobně se problematikou Velké hospodářské krize zabývá Židek (2009), kap. 4.

⁸¹ Viz tamtéž, str. 110–111. Např. Velká Británie opustila zlatý standard kvůli propadu hospodářství v září 1931, Francie z téhož důvodu v r. 1936 a Německo de facto v roce 1932. Belgie a Nizozemsko si standard držely až do počátku 2. světové války.

zůstanou **Spojené státy**, jejichž zlaté rezervy představují v tomto období 40 % z celosvětových zásob drahého kovu.⁸²

Ale ani tam není zlato národním spasitelem. Aby systém založený na drahém kovu Amerika udržela, musela podniknout některá nepopulární opatření jako opětovné zvyšování úrokových sazeb zamezující odlivu drahého kovu ze země nebo zákaz soukromé držby měnového zlata.⁸³ V roce 1934 (za vlády prezidenta *F. D. Roosevelta*) dolar konečně **devalvoval** a nová cena za trojskou unci byla stanovena na **35 USD** – z původních 20,67 dolarů za unci zlata – a tento nový poměr platil nepřetržitě dalších 37 let.

Změna vnesla do americké ekonomiky nový vítr. Oživila se průmyslová výroba a nezaměstnanost pomalu klesala, což se rozhodně nedalo tvrdit o některých evropských zemích. To jenom upevnilo postavení Spojených států jako největší světové velmoci a dolaru jako mezinárodně uznávané měny. Od poloviny 30. let 20. století navíc USA zaznamenávají zajímavý jev: do trezorů tamních bank plyne čím dál více zářivého žlutého kovu. Příčinu lze hledat jednak v inovacích, které zvyšují efektivnost těžby zlata, jednak v tom, že na rozdíl od bank na starém kontinentu garantovaly banky za oceánem fixní cenu 35 USD za trojskou unci. Ze strachu z poklesu cen zlata na trzích a také kvůli nejisté politické situaci začali Evropané prodávat zlato za jisté peníze do Ameriky.⁸⁴

Bernstein (2004, str. 313) situaci dokumentuje touto statistikou: „V roce 1913 se Spojené státy podílely na světových zásobách zlata zhruba 23 % a v roce 1929 již 38 %. Když vypukla druhá světová válka, ve Spojených státech bylo uloženo zlato v hodnotě 20 miliard dolarů, tedy zhruba 60 % světových zásob mincovního zlata.“ Celková váha takového množství zlata byla asi 15 tisíc tun, což by se v té době těžilo po dobu 12 let.

---

⁸² BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004

⁸³ Viz tamtéž, str. 309. Nařízení z roku 1933. Američtí občané museli odevzdat všechno své zlato výměnou za papírové peníze, kov pak putoval do Federálního rezervního systému.

⁸⁴ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010

3.4 Brettonwoodský systém (1944–1971)

Výhodná geografická poloha a ekonomická síla podpořená enormním přílivem zlata poskytovaly Spojeným státům americkým během 2. světové války jakýsi tlumící polštář před utrpením evropského kontinentu. Bylo tedy přirozené, že po odeznění posledních bojů to byla právě Amerika, kdo měl řídit poválečný proces obnovy.

Ten započal už v **červenci** roku **1944**, kdy se v americkém **Bretton Woods** (ve státě New Hampshire) sešli zástupci 44 zemí, aby se dohodli na novém měnovém uspořádání světa. Bylo totiž nezbytně nutné co nejdříve zajistit dobré podmínky pro mezinárodní obchod, který nemohl hladce fungovat bez *stabilního měnového systému*. Jeho základem se měl namísto dosavadního zlata stát americký dolar, jenž jako jediná měna na světě byl ještě směnitelný za drahý kov.⁸⁵ Na tvorbě nových ekonomických východisek pro poválečné období se významnou měrou podílel také jeden z předních světových ekonomů *John Maynard Keynes* ve spolupráci se svým americkým kolegou *Harry Whitem*.⁸⁶

Kromě brettonwoodského měnového systému byl v polovině roku 1944 založen také *Mezinárodní měnový fond* jako centrální instituce regulující mezinárodní měnovou rovnováhu a *Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj*, která se později stala součástí *Světové banky*.⁸⁷

Spojené státy jako vlastník největších zlatých rezerv se na konferenci zavázaly, že zajistí konvertibilitu dolaru ke zlatu v pevném kurzu 35 USD za trojskou unci. Ostatní státy pak napojily své měny na dolar přes tento fixní poměr, a tím vznikl standard zlaté měny, neboli **zlatý dolarový standard**. Transakce se zlatem však nemohly provádět soukromé subjekty, ale pouze ministerstva financí a centrální banky zemí tohoto měnového systému, a to ještě v omezené míře. Členové – kromě USA – tak nemuseli garantovat směnitelnost národních měn za zlato, hlavní devizou (a rezervní měnou) byl totiž nově americký dolar.⁸⁸

---

⁸⁵ MALONEY, M. *Investujte do zlata a stříbra*. 2010

⁸⁶ STRUŽ, J. *Zlato : Příběh neobyčejného kovu*. 2005

⁸⁷ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010. **Světová banka** se skládá z těchto pěti skupin: Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj, Mezinárodní rozvojové asociace, Mezinárodní finanční korporace, Multilaterální agentury pro garance investic a dále Mezinárodní centrum pro urovnávání investičních sporů.

⁸⁸ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004.

3.4.1 KONEC ZLATA V MĚNOVÉ OBLASTI

Žádný měnový systém ale není tak dokonalý, aby přetrval věčně. Postupně se trhlínky zvětšují, až dojde k jeho definitivnímu zhroucení a nahradí jej lepší varianta. Podobný osud potkal také brettonwoodský systém měnových kurzů, který předpokládal stejné výsadní postavení dolaru, jako mělo kdysi zlato.⁸⁹ Nikdy toho však nedosáhl, na ose dějin mu bylo, na rozdíl od žlutého třpytivého kovu, vyměřeno pouze 37 let. Nový standard měl totiž dva nedostatky:

- 1.) nebylo nikde zakotveno, kolik USD může být emitováno na každou jednotku zlata => Spojené státy mohly libovolně tisknout peníze na krytí obchodních a rozpočtových deficitů;
- 2.) vedle mezinárodně uznávaného systému, v němž se zlato směňovalo za pevný kurz, souběžně existoval otevřený trh i pro jiné subjekty toužící po vzácném kovu.⁹⁰

Z druhého bodu plyne pro měnový systém i jedno varování – pozor na **cenu zlata**, protože ta tržní si může žít svým vlastním životem. A přesně to se začalo dít v 50. a 60. letech 20. století. Cena, za niž se obchodovalo na slavné londýnské burze, začala růst nad úroveň fixní, a tak snižovala hodnotu dolaru. V nejhorším případě hrozila jeho devalvace a následná destabilizace měnového systému. Zabránit tomu měl tzv. **zlatý pool** – regulační projekt vyspělých evropských států, jehož cílem bylo udržení tržní ceny zlata v přijatelných mezích (do výše 35,20 USD za trojskou unci) pomocí prodeje zlata ze společného fondu.⁹¹ Zakládajícími členy byly v roce 1961 Spojené státy, Velká Británie, Německo, Itálie, Švýcarsko, Belgie, Nizozemsko a Francie, která však jako první ze společenství vystoupila (1967). Hlavním motivem byla touha prezidenta de Gaulla obnovit zlatou směnitelnost franku a nabourat americkému dolaru jeho výsadní postavení mezi měnami. To jenom podpořilo finanční spekulace ženoucí cenu zlata nahoru, což opět nastartovalo nákladný mechanismus *zlatého poolu*.⁹²

---

⁸⁹ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004

⁹⁰ MALONEY, M. *Investujte do zlata a stříbra*. 2010

⁹¹ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010.

⁹² BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004

Zlato si dál razilo svoji cestu ke slávě. V přelomovém roce 1967 se musely státy *zlatého poolu* vyrovnat z odchodem jednoho člena, dále musely přetrpět devalvaci libry a ustát množící se spekulace, že stejný osud čeká také dolar. Spojené státy navíc vedly tou dobou válku ve Vietnamu, která se citelně podepsala na schodku federálního rozpočtu. O rok později už byl objem prodeje drahého kovu neúnosný a *zlatý pool* byl oficiálně zrušen. Padla tak poslední bariéra pro růst tržních cen zlata.⁹³

Na konci rozmařilých 60. let se do ekonomik vkrádá inflace a *zlatý dolarový standard* začíná překážet efektivní fiskální i monetární politice, jak dokládá Bernstein (2004, str. 332): „Jakmile byl džin inflace vypuštěn z lahve ven, systém neměl po ruce žádné přirozené prostředky, jak ho vrátit zase zpět.“ Problém mohla vyřešit jediná země...

Spojené státy americké se pro opuštění bretonwoodského systému rozhodují v roce **1971**. „Zlaté okno“ definitivně zavírá prezident Richard Nixon, aby předešel případnému zvyšování daní či úrokových sazeb. Tím také ruší jakoukoli směnitelnost národní měny za zlato.⁹⁴ V prosinci téhož roku dolar konečně devaluje na 38 USD za trojskou unci a všichni členové dosavadního systému pozvolna přecházejí na jiný systém měnových kurzů (*např. floating*). Proces **demonetizace** zlata ve vnitřních ekonomikách je završen.⁹⁵

Obr. 3. 1

Investiční zlato (zlaté slítky)

ZDROJ: <http://www.globaladvisers.cz/produkty/zlato>

[cit. 2. 5. 2011]

⁹³ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010. Pár měsíců po zrušení zlatého poolu lze zlato na trhu nakoupit za více než 40 dolarů za trojskou unci.

⁹⁴ BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. 2004

⁹⁵ **Demonetizace** = proces oprošťování zlata od měny (skrze omezování či rušení směnitelnosti papírových peněz za zlato). Existují ale také názory, že zlato se od peněz neodvrací, ale stále si udržuje určitou vazbu na měnový systém. Více v závěru.

4 ODRAZ ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY V MÉDIÍCH

EDITORIAL

Když jsem v minulém týdnu zaregistrovala, co se děje na komoditních trzích, nestačila jsem žasnout. Nejsem žádný zapálený investor ani ekonomický analytik, takže vývoj na světových burzách sleduji jen tehdy, když náhodou otevřu noviny na stránkách příslušné rubriky. Stejnou shodou okolností jsem objevila informaci, že zlato zase boří historické, psychologické (a kdovíjaké ještě) mezníky. S chutí jsem se tedy jala rozšiřovat své finanční obzory. Článek i samotný titulék mi ale připadaly velice známé a najednou mi odněkud z hlubokého podvědomí vytanula na mysl čísla z loňského podzimu. 1300 dolarů za trojskou unci. Dnes už je to 1500. V posledních letech padá jedna zlatá hranice za druhou a finanční veřejnost začíná hovořit o „zlaté bublině“. Drahý kov si však z toho evidentně nic nedělá a dál těží z globální krize, která žene jeho cenu ke hvězdám. Až mě trochu zamrzelo, že mi někde doma v trezoru neleží aspoň jedna třpytivě žlutá cihlička. Představila jsem si totiž sama sebe, jak sedím v křesle a poslouchám šumění padajících peněz jako nějaká rentiérka. Co naplat, budu muset počkat, až bublina praskne a zlato bude opět dostupnější. Mezitím můžu dumat nad tím, co je na této komoditě tak magického, že v dobách ekonomické nestability si ji lidé volí za uchovatele hodnot a ochránce peněz. Nedalo mi to a zeptala jsem se na názor i odborníků na slovo vzatých, kteří mají se zlatem dlouholetou zkušenost. Odpovědi historika, zlatnice, geologa i ekonoma si můžete přečíst i vy o pár stránek dál. Jestli vás spíše zajímá, do jaké míry bylo zlato historicky oblíbené v naší rodné kotlině, nalistujte si rozhovor s historikem a kurátorem Těšínského muzea. Ale pokud – stejně jako většina členů naší redakce – uvažujete o zlatu jako o výhodné investici, poradíme jak na to.

A já se rozloučím s konstatováním, že někdo má zlaté srdce, někdo vlastní zlato v hrdle a jiný ho má uložené v trezoru. Nechci soudit, která varianta je nejlepší, jen ta poslední vám v dnešní době nejvíc vynese.

Kateřina Daňková
šéfredaktorka

Cena zlata láme rekordy, už překročila hranici 1500 dolarů

Zájemci o zlato musí sáhnout do kapsy zase o něco hlouběji. Drahý kov kopíruje trend posledních let a jeho cena opět boří historická maxima. Ve středu (20. 4.) se na promptním trhu poprvé dotkla psychologické hranice 1500 dolarů za troyskou unci.

Drahý kov ale koketoval s touto hranicí již v úterý na termínovém trhu, kde existuje určitá prodleva mezi uzavřením a plněním obchodu. Promptní trh pak o den později zaznamenal částku přesahující 1500 dolarů o šestnáct setin, poté cena zlata klesla zpět pod magickou mez. Analytici ale předpokládají její další navyšování, do konce roku by se podle některých odhadů mohla vyšplhat i na 2000 dolarů za troyskou unci.

Důvodů je hned několik. Jak uvedla agentura Reuters, cenu zlata žene do astronomických výšek slabý dolar a obavy z vývoje dluhu v eurozóně. Vrásky na čele investorům přidělávají země jako Řecko a Portugalsko, které stále nedokázaly stabilizovat svou žalostnou ekonomickou situaci.

Dalším hnacím motorem pro zlato je vysoká cena ropy a nejistý vývoj inflace v zemích BRIC, především v Číně, Indii a Brazílii. Náladu na komoditních trzích nezlepšují ani nepokoje a politické napětí v arabském světě. „K tomu, aby cena zlata výrazněji klesla, by bylo zapotřebí, aby opět nastoupila odpovědná fiskální politika, a to si myslím, že zatím není reálné. Takže očekávám, že cena zlata může i nadále růst a že zlato bude nadále investicí, která bude mít význam,“ míní analytik Jaroslav Brychta z X-Trade Brokers.

(KaD)

Graf vývoje ceny zlata za poslední 2 roky

Zdroj: <http://www.kurzy.cz/> [cit. 21. 4. 2011]

DOTAZNÍK:

- 1.) Co pro Vás znamená pojem ZLATO?
- 2.) Proč je historicky tak poptávané? Proč se ho lidstvo ještě nenabažilo?
- 3.) V jaké oblasti lidské činnosti má podle Vás zlato nejlepší uplatnění?
- 4.) Myslíte, že má monetární zlato ještě budoucnost, nebo už je to přežitek?
- 5.) Pořídil/a byste si v současnosti do svého portfolia zlato? V jaké formě?

Ph.D. Ing. Jakub Jirásek,
ložiskový geolog, 33 let, Ostrava

- 1.) Jeden z drahých kovů.
- 2.) Pro kov netypická barva, některé výhodné vlastnosti, dostatečně vzácné a schopné koncentrovat v relativně malém objemu velkou hodnotu. Nabažení či nenabažení nesouvisí se zlatem jako takovým, ale s touhou po bohatství a moci, zlato je jen prostředek
- 3.) Největší v ekonomice a šperkařství, nejlepší v elektrotechnice
- 4.) Monetární až na výjimky (např. státy s velkými zásobami) přežitek, v bankovníctví a finančnictví se udrží spíše v jiných formách (slitky).
- 5.) Určitě pořídil. V libovolné standardní investiční formě (ne šperky).

prof. PhDr. František Varadzin, CSc.,
ekonom, 59 let, Havířov

- 1.) Mezilidský vztah zprostředkovaný pomocí drahého kovu.
- 2.) Pokud nejsou zrušeny vztahy mezi lidmi, které zlato zprostředkovává, zůstane opředeno svojí mystikou.
- 3.) V uměleckých předmětech i jako citový symbol věčnosti a vzácnosti zůstane díky fyzikálním vlastnostem příslušné i k budoucím formám života člověka.
- 4.) V určité míře v nejbližších deseti letech zcela jistě.
- 5.) Pouze v podobě šperků pro své nejbližší. Ale pokud by mi je někdo daroval, tak jako rezervní prostředek s vysokou mírou likvidity bych si je ponechal.

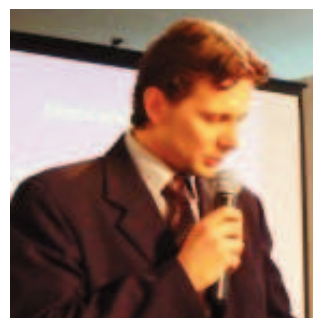
Gabriela Ščerbová,
zlatnice, 38 let, Ostrava

- 1.) Je to pracovní materiál v různých slitinách, přičemž každá má jinou vlastnost a jiné chování při zpracovávání do šperků.
- 2.) Z historického hlediska je zlato symbolem bohatství a moci. Šperky zdobily své nositelky a nositele, mince byly běžným platidlem.
- 3.) Z mého pohledu má největší uplatnění ve šperkařství, mincovnictví a zubním lékařství.
- 4.) Zlato je oběživem a platidlem už od dávných dob, vždy bude mít svou hodnotu. Přežívá generace a určitě přežije dál. Módní vlny se mění, zlato zůstává.
- 5.) Ano. Jako správně „postižený“ člověk ve svém oboru ve formě krásného šperku (už proto, že jsem žena).

Mgr. Martin Krůl,
historik, 36 let, Český Těšín

- 1.) Je to pro mě vzácný kov. Ale když se řekne zlato, tak se mi vybaví okrádání indiánů v Americe.
- 2.) To bych taky rád věděl a čekám na dobu, kdy se ho nabaží. Jsou vzácnější kovy na světě, ale zlato je takový mýtus, který se drží mezi lidmi. Určitě bylo vzácné a esteticky lahodilo oku.
- 3.) Určitě v elektronice a v lékařství.
- 4.) Těžko soudit, ale v dlouhodobější perspektivě nejspíš ne.
- 5.) Samozřejmě v mincích. Konkrétně staré zlaté mince jako jsou florény, dukáty, čili investice do starožitností, kdy je hodnota mince zvýšena ještě historickou a uměleckou hodnotou. Obecně je to jedna z nejlepších možností investování, protože ta cena pořád narůstá.

Pozn. Fotografie použité v tomto dotazníku pocházejí ze soukromého archivu dotazovaných a ze soukromého archivu autorky práce.

INTERVIEW

---

*Říká se, že člověk by měl znát svoji minulost, aby neopakoval stejné chyby. V případě zlata a jeho vazby na národní měny však existuje řada spekulací, zda by bylo možné tento systém znovu nastolit. Ekonomické analýzy přenechejme jiným a místo toho si udělejme malou exkurzi do historie. Po stopách zlata na našem území se vydáme společně s historikem **Martinem Krůlem**.*

Ze školy jsme si mohli zapamatovat, že první mince na našem území byly tzv. duhovky. Kdo je razil a proč se jim tak říkalo? Razil je keltský kmen Bójů a vzorem pro tyto ražby byly zlaté statéry a tetradrachmy makedonských panovníků. Nejznámější jsou pak zmíněné duhovky. Je to lidový název, poněvadž lidé mince nacházeli na polích po dešti. A tak vznikla pověra, že vznikají v místech, kde se duha dotkne země. Jsou ze zlata, na rubu mají hrbolovitou vypuklinu a na líci paprscitý obtisk mušle.

Co je vystřídalo? Keltové byli vytlačeni germánskými kmeny, ale z tohoto období žádné ražby z našeho území nemáme. Ale dostávaly se k nám římské mince (do r. 400), a to zejména válečnými aktivitami Římanů, jako byly markomanské války, a také díky obchodníkům. U nás se počátek ražeb datuje do období konstituování českého státu, tzn. do 2. pol. 10. století, kdy se razily stříbrné denáry. Silným impulzem

pro rozvoj mincovnictví se stal mezinárodní obchod procházející přes české země.

Kam zmizelo zlato? Proč se prosadilo zase až o několik století později? U nás bylo základním měnovým kovem stříbro, které se fakticky udrželo až do roku 1892, kdy bylo přistoupeno ke zlatému standardu. Stříbro bylo levnější, dostupnější a měli jsme i více stříbrných dolů. Zlato se používalo především k většímu obchodu a sloužilo i k reprezentativním účelům panovníků. Prvními z novějších zlatých ražeb jsou slavné florény Jana Lucemburského.

A po florénech následovaly zlaté dukáty. Kdy se však razilo nejvíc zlatých mincí a proč? To nejde zcela přesně říct. Toho zlata u nás nebylo hodně. Výnosné doly spadají do období vlády právě Jana Lucemburského a později bylo hodně zlatých mincí v oběhu v období

třicetileté války, kdy Albrecht z Valdštejna početně razil zlaté mince (dukáty) ve své soukromé mincovně. Jinak ražby zlatých mincí představovaly spíše okrajovou záležitost, peněžní systém byl založen na stříbru.

Zmínil jste několikrát obchod. Když se zboží se směňovalo napříč celou Evropou, jak se obchodníci vyrovnávali s cizími mincemi? Jak odhadli jejich hodnotu a přijímali je vůbec?

Testovali je např. tím, že do nich kousali, protože zlato je měkké. Zlaté mince byly navíc v mezinárodním obchodu hojně používané, protože představovaly konstantní cenu. Kolovaly po celé Evropě a obchodníci je dobře znali.

Kdo uděloval právo ražby a co musel splňovat ten, kdo chtěl mince razit?

Mincovní regál byl přirozeným právem panovníka. Většinou si ho vládci nechávali pro sebe, protože jim z toho plynul zisk, ale významným šlechtickým rodům bylo právo ražby pronajímáno. Vlastnil ho třeba Albrecht z Valdštejna, Rožmberk atd. a tady na Těšínsku razil mince zdejší knížecí rod pocházející z polského rodu Piastovců. Museli dodržovat tvar, předepsaný vzhled a zrna, což se ne vždy dělalo.

Když bylo právo ražby tak omezené, jak to bylo s paděláním?

Jakým způsobem se falšovaly mince? Padělání je tak staré jako výroba mincí. Pokud byla ruční ražba, tak to nebyl žádný problém. V podstatě to probíhalo jako v klasických mincovnách, jen bez oficiálního povolení panovníka, který z toho neměl tím pádem žádný zisk. Nebo se do zlata míchaly nekvalitní příměsi. Každá mince měla jinak hodnotu kovu, který v ní byl obsažen. Já bych ale padělání rozdělil do dvou kategorií. Kromě pokoutního padělání v jeskynních a soukromých dílnách existovalo i „legální padělání“. To známe od raného středověku – jde o obnovu mincí, kdy panovníci pro svůj zisk vyměnili mince s tím, že v nových snížili obsah vzácného kovu. Např. v roce 1623 došlo ke státnímu bankrotu, kdy byla hodnota peněz snížena o 90 %.

Jaké byly postihy za nelegální padělání? Např. tady na Těšínsku máme aféru s paděláním polské mince z roku 1611, kdy byl mincmistr upálen a zlatník, který mu vyráběl razidla, přišel o hlavu.

Ve feudální Evropě se zlaté mince mezi poddanými moc často neobjevovaly. Jak dlouho trvalo obyčejnému člověku vydělat zlaták?

Obecně vypočítat cenové relace je strašně komplikované. Ale zhruba pro představu – dukát z 1. pol. 15. století činil mezi 25 a 35 groši a mzda tesaře denně v roce 1408 činila kolem 2 grošů za den. Z toho nám vychází, že zlatou minci (dukát) tesař vydělal za 10 dní.

Co všechno si za takový zlaták mohl koupit? Třeba kůň stál 130 grošů, což by podle přepočtu v maximálním kurzu bylo asi za 4 dukáty. Obecně platí, že zlaté mince se mezi lidmi moc nedostávaly, spíš to byl platební prostředek při větších obchodních transakcích, třeba při koupi statků.

Proč zavedla Marie Terezie papírové peníze, tzv. bankocetle? To už mince nestačily, nebo existoval pro tento krok zcela jiný důvod?

První pokusy o jejich zavedení jsou známy za sedmileté války (1757-1763). Hlavním důvodem byl nedostatek mincí a velká potřeba peněz na náklady a vedení válek (zejména v těch napoleonských). Od samého začátku byly bankovky kryté, takže byl omezen jejich počet v oběhu a hodnota. Ale s rostoucí poptávkou banky zaplavily trh nekrytými penězi.

Jaká byla tedy cesta od bankovek ke zlatému krytí české měny? Já teda nejsem žádný ekonom, ale nejspíš se uplatnil princip globální ekonomiky, kdy všechny okolní státy přecházely na zlatý standard.

Mgr. Martin Krůl

Vystudoval Masarykovu univerzitu v Brně obor historie, polonistika. Nyní pracuje jako historik/kurátor v muzeu Těšínska v Českém Těšíně. Konkrétně má na starosti fond numismatiky.

ZDROJ: http://havirovsky.denik.cz/kultura_region/20100729vystava.html [cit. 2. 5. 2011]

Chcete investovat do zlata? Zvolte správnou formu!

Zlato je prazvláštní komodita. V dobách ekonomické stability si drží svoji cenu a investoři se o ně kdovíjak neperou; zato v období recese, kdy je každý na výdaj peněz dvakrát tak opatrný, poptávka po zlatě (a tím pádem i jeho cena) stoupá raketově vzhůru. Nic totiž tak dobře a dlouhodobě neochrání naše finance jako právě tento drahý kov.

Pokud uvažujeme o nákupu investičního zlata, je třeba mít na paměti několik zásad. Předně si musíme ujasnit, proč chceme do zlata vůbec investovat a jakou část finančního portfolia jsme mu ochotni vyčlenit. Někteří finanční experti například doporučují vložit do drahého kovu mezi 5 a 10 % vyhrazených prostředků.

Zlato nepřináší rychlé zhodnocení majetku, ale spíše mu poskytuje ochranu před výkyvy ekonomiky a následným znehodnocením. Zisk z prodeje této komodity by tedy neměl být primárním důvodem k nákupu, je lepší jej vnímat jen jako přidanou hodnotu. Cena na trzích může navíc citelně kolísat, a tak je dobré se nejdříve ve vývojových trendech řádně zorientovat a pořizovat zlato postupně, než se bezhlavě pustit do skupování mincí či zlatých akcií. Pokud se však rozhodneme pro nákup za účelem dalšího prodeje, musíme se obrnit trpělivostí a vyzbrojit instinktem, který bude potřeba k odhadování ideální doby obchodních transakcí.

Obzvláště pak u nákupu je nutné se ujistit, zda je pořizovaný kov skutečně určen k investování, protože není všechno investiční zlato, co se třpytí! Na investiční komodity se totiž nevztahuje daň z přidané hodnoty, a to jak u nás, tak v celé Evropské unii. Například pamětní medaile, přírodní ingoty nebo zlaté šperky do této specifické kategorie rozhodně nepatří.

A tady se dostáváme k dalšímu faktoru, který by měl v našem rozhodování hrát významnou roli. Je jím forma samotné investice. Stejně jako se zlato coby surovina využívá v mnoha oblastech lidské činnosti, tak existuje i nepřeberné množství variant nákupu zlata.

Fyzické zlato v podobě **mincí a slitků** je ideální variantou pro konzervativce, kteří nechtějí své peníze vložit do víru burzovního obchodování. Při jeho pořízení se ale musí počítat s premií (jakýmsi příplatkem) k ceně kovu odstupňovanou nejčastěji podle váhy. To znamená, že mince a slitky nižší nominální hodnoty budou kvůli vyšším výrobním nákladům opatřeny také vyšší premií. Důvodem k nákupu je vysoká likvidita a možnost případného prodeje zlata po částech. Naopak velkou nevýhodou fyzického zlata je otázka jeho uskladnění.

Pokud není fyzická držba zlata prioritou, může investovat do **burzově obchodovatelných indexových fondů** (tzv. ETF), což je velmi oblíbená alternativa k předchozímu typu, protože výborně odráží tržní cenu zlata, nevyžadují náklady na sejf a dají se nakoupit i prodat podobně jako akcie. Tyto fondy jsou velmi flexibilní a mohou být také zajištěny proti kurzovým pohybům, jejich manažeři a potažmo i burzovní brokeři si však účtují poplatky celkově v řádu jednotek procent ročně.

Pro opravdu zkušené investory s chutí riskovat existují i tzv. **futures** či **opce** navázané na zlato slibující rychlejší zhodnocení vložených prostředků. Stejně rychlá může být ovšem i jejich ztráta, nehledě na to, že se často spekuluje o jejich skutečném zlatém krytí.

Poslední, ale neméně využívanou možností investování, je nákup akcií **těžařských společností**, jejichž hlavním výstupem je drahý kov. Výkonnost těžařů se odvíjí podle poptávky a ceny zlata, popř. podle výnosnosti naleziště, a tak musíme být opatrní s výběrem správné firmy nelépe s dlouhodobou perspektivou. Pro méně zkušené obchodníky se také nabízí varianta investice do podílových fondů, které rozptýlí peníze do více produktů, čímž se riziko o něco sníží. Zájemci o tento typ ale musí počítat s poměrně vysokými poplatky doprovázejícími každý nákup či prodej komodity.

(KaD)

5 ZÁVĚR

Zlato si lidská srdce získávalo od samého počátku a dokáže to stejně dobře i po několika tisíciletích. Okouzluje nás, jako kdysi uchvacovalo první civilizace, svými výjimečnými vlastnostmi a krásou, které ho předurčují k velkým věcem. Např. už ve starém Egyptě a Mezopotámii se osvědčilo jako ekvivalent směny a v této funkci doprovázelo vývoj peněz až do současnosti. To je však jen jedna z mnoha oblastí, kde si zlato vydobylo výsadní postavení. Kromě té ryze ekonomické má totiž kolem sebe aureolu jakéhosi „mystična“. Lidé se jím odpradávná zdobili, aby dali najevo svou moc a postavení, protože třpytivý kov byl rovněž symbolem králů a vládců. Věřící navíc zkrášlovali zlatem svá božstva, tudíž se mu stejně jako božstvům a panovníkům také klaněli. Spojení s náboženstvím přetrvává dodnes (pozlacené oltáře, sochy svatých atd.), a tak můžeme i tady sledovat podobnou vývojovou linku jako ve sféře hospodářství, kde zlato kopíruje ekonomické trendy a aktuální vztah lidské společnosti k tomuto vzácnému kovu.

V dějinách lze snadno vysledovat období, kdy se žlutý třpytivý kov těšil největší oblíbenosti a kdy zase naopak, největším problémem však býval jeho citelný nedostatek. Mnohokrát byl vytlačen stříbrem, až nakonec zvítězil starý čínský vynález – papír. I přes všechny peripetie si zlato udrželo své kouzlo a dál slouží jako velmi ceněný uchovatel hodnoty.

Co se týče světových zásob zlata, stále se spekuluje, kdy budou zcela vyčerpány. Dosud se vytěžilo odhadem **200 tisíc tun** této vzácné suroviny, přičemž nejvýrazněji se lidstvo obohatilo v posledních 50 letech.⁹⁶ Pro ilustraci uvádím tabulku těžby (Tab. 5. 1), do níž jsem vybrala některé hlavní producenty surového zlata. Poptávka po drahém kovu ale roste ještě rychlejším tempem a žene jeho tržní cenu do závratných výšek. Nejspíš se tak už nevyplní sny metalistů o návratu k jakékoliv formě zlatého standardu, protože ani tato zlatá kotva nedokázala vždy efektivně ochránit národní ekonomiky před výkyvy hospodářského cyklu.⁹⁷

---

⁹⁶ STRUŽ, J. *Zlato : Příběh neobyčejného kovu*. 2005

⁹⁷ Podrobněji o možnostech obnovení zlatého standardu viz Revenda (2010), kapitola 9 a 10.

Tab. 5. 1 Těžba zlata v letech 2005-2008 (v tunách)

Země/rok	2005	2006	2007	2008
Čína	244	240	276	288
USA	262	260	238	234
Jižní Afrika	296	275	255	232
Austrálie	263	251	246	225
Peru	207	203	170	175
Rusko	156,5	152,5	144,5	163,9
Celkem (svět)	2518	2469	2444	2356

ZDROJ: REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2010

Neřešené otázky:

V poslední kapitole teoretické části jsem narazila na pojem „demonetizace“ zlata. Jak už bylo naznačeno výše, na proces odpoutávání zlata od vnitřního systému peněz se lze dívat minimálně ze dvou úhlů pohledu. Nelze totiž jednoznačně tvrdit, že už od pádu brettonwoodského systému nehraje drahý kov ve vztahu k měnám žádnou roli. Podle Struže (1985, str. 149) totiž platí, že „pokud dochází k naplňování alespoň jediné funkce peněz prostřednictvím zlata ve vnitřním peněžním systému, pak nemůžeme hovořit o ukončení role zlata ve vnitřních funkcích peněz.“ A zlato v některých státech skutečně do měnového systému zasahuje, a to ve funkci státního pokladu. Dochází k tzv. **tezauraci** zlata, tedy k vytváření zlatých zásob centrální bankou.⁹⁸

Zlato mohou tezaurovat ve značné míře i soukromé subjekty nákupem šperků či investičního zlata (mince, slitky). Tato problematika, stejně jako otázka **obchodování se zlatem** na světových trzích, ale není předmětem mé bakalářské práce; zamýšlím se k ní případně vrátit v práci diplomové.

Mou hlavní prioritou bylo popsat a zpřístupnit fenomén, jenž lidskou společnost provází a formuje odnepaměti. Nejlépe ho, dle mého názoru, vystihuje jedno dánské přísloví:

„Zlato je bezruké, ale zmocní se všeho.“

⁹⁸ Např. **Česká národní banka** momentálně vlastní zlaté rezervy v tržní hodnotě 10,9 mld. Kč = 408 tis. trojských uncí zlata, tj. 12,7 tuny (stav k 31. 12. 2010), viz roční zpráva ČNB za rok 2010.

6 POUŽITÁ LITERATURA

a) Monografie:

- BERNSTEIN, P. *Dějiny zlata*. Praha : Grada Publishing, 2004. 384 s. ISBN 80-247-0455-2
- CAMERON, R. *Stručné ekonomické dějiny světa : od doby kamenné do současnosti*. Praha : Victoria publishing, 1996. 475 s. ISBN 80-85865-21-1
- HAYWOOD, J. [et al.]. *Encyklopedie Historie světa*. Praha : Columbus, 1998. ISBN 80-85928-81-7
- MALONEY, M. *Investujte do zlata a stříbra*. Praha : Pragma, 2010. 248 s. ISBN 978-80-7349-156-7
- MORÁVEK, P. *Zlaté doteky pěti kontinentů*. Praha : Mladá fronta, 2008. 342 s. ISBN 978-80-204-1744-2
- NORDHAUS, W. D.; SAMUELSON, P. A. *Ekonomie 18. vydání*. Praha : NS Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3
- REMY, H. *Anorganická chemie – II. díl*. 2. vyd. Praha : SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1971. 832 s. ISBN (není)
- REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. Praha : Management Press, 2010. 258 s. ISBN 978-80-7261-214-7
- STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato, zlato, zlato: od magie až po finanční spekulace*. Praha : Mladá fronta, 1985. 208 s. ISBN (není)
- STRUŽ, J.; STUDÝNKA, B. *Zlato : Příběh neobyčejného kovu*. Praha : Grada Publishing, 2005. 336 s. ISBN 80-247-0902-3
- TOMEŠ, Z. [et al.]. *Hospodářská politika 1900-2007*. Praha : C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-002-7
- VARADZIN, F.; BŘEZINOVÁ, O. *Hledání ve světě ekonomie*. Praha : Professional Publishing, 2003. 306 s. ISBN 80-86419-56-8
- ŽÍDEK, L. *Dějiny světového hospodářství*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 397 s. ISBN 978-80-7380-184-7

b) Internetové zdroje:

AliaWeb; Kurzy.cz (autor neznámý); *Zlato (eCBOT) – graf vývoje ceny komodity – 2 roky – měna USD* [online]. [cit. 21. 4. 2011]. Dostupný z WWW:

http://www.kurzy.cz/komodity/nr_index.asp?A=5&idk=87&od=1.5.2009&curr=USD

HOBZA, V. Jak investovat do zlata. *Investicniweb.cz* [online]. 11. 8. 2009 [cit. 3. 5. 2011]. Dostupné z WWW: [http://www.investicniweb.cz/fx-](http://www.investicniweb.cz/fx-komodity/2009/8/11/clanky/jak-investovat-do-zlata/?strana=1)

[komodity/2009/8/11/clanky/jak-investovat-do-zlata/?strana=1](http://www.investicniweb.cz/fx-komodity/2009/8/11/clanky/jak-investovat-do-zlata/?strana=1)

HROMÁDKA, M.; KREUZEROVÁ, B. Cena zlata poprvé překonala hranici 1500 dolarů. *Zprávy.rozhlas.cz* [online]. 20. 4. 2011 [cit. 21. 4. 2011]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/zpravy/ekonomika/_zprava/882129

KUCHTA, D. Investice do zlata bez zlata. *Investujeme.cz* [online]. 4. 12. 2009 [cit. 3. 5. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.investujeme.cz/clanky/investice-do-zlata-bez-zlata/>

PINTÉR, J. Autor výstavy Martin Krůl při instalaci exponátů. *Havirovsky.denik.cz* [online]. 31. 7. 2010. [cit. 2. 5. 2011]. Dostupné z WWW: http://havirovsky.denik.cz/kultura_region/20100729vystava.html

Roční zpráva o hospodaření ČNB za rok 2010 [online]. Praha : Česká národní banka, 2011. 26 s. [cit. 19. 4. 2011]. Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/download/cnb_vysledky_hospodareni_2010.pdf

<http://p-numismatika.cz/>

<http://www.moneymuseum.com/>

<http://rg.ancients.info>

<http://www.globaladvisers.cz/produkty/zlato>

SEZNAM ZKRATEK

Ag	stříbro (argentum)
Au	zlato (aurum)
USA	Spojené státy americké
USD	americký dolar
ČNB	Česká národní banka
BRIC	Brazílie, Rusko, Indie, Čína
Fed	Federální rezervní systém

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obr. 2. 1	Pravděpodobně první mince na světě (ze slitiny zlata a stříbra)...	-10 -
Obr. 2. 2	Dáreika.....	-14 -
Obr. 2. 3	Statér Alexandra Velikého.....	-14 -
Obr. 2. 4	Římský Aureus.....	-14 -
Obr. 2. 5	Keltské duhovky.....	-16 -
Obr. 2. 6	Genovino.....	-19 -
Obr. 2. 7	Dukát (Benátky).....	-19 -
Obr. 2. 8	Florin.....	-19 -
Obr. 2. 9	Bézanť.....	-19 -
Obr. 3. 1	Investiční zlato (zlaté slitky).....	- 43 -
Tab. 3. 1	Vývoj zlatého standardu ve Velké Británii.....	- 33 -
Tab. 3. 2	Vývoj zlatého standardu v USA	- 36 -
Tab. 3. 3	Vývoj zlatého standardu v ostatních zemích.....	- 37 -
Tab. 5. 1	Těžba zlata v letech 2005-2008 (v tunách).....	- 52 -

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne .....

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....